

2017 оны 06 дугаар сарын 14
№22 /979/

ТӨРИЙН МЭДЭЭЛЭЛ

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН АЛБАН МЭДЭЭЛЭЛ

**Монгол Улсын
хууль**

**Авто замын тухай
/Шинэчилсэн найруулга/**

**Монгол Улсын
хууль**

**Нялх, балчир хүүхдийн
хүнсний тухай**

**Монгол Улсын
Их Хурлын
тогтоол**

**Монгол Улсын Үндсэн
хуульд нэмэлт, өөрчлөлт
оруулах асуудлаар ард түмний
бүрэн эрхт байдал, оролцоог
хангах тухай**

ГАРЧИГ

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

329.	Авто замын тухай /Шинэчилсэн найруулга/	918
330.	Барилгын тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай	943
331.	Газрын тухай хуульд нэмэлт оруулах тухай	944
332.	Аж ахуйн үйл ажиллагааны тусгай зөвшөөрлийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай	944
333.	Хууль хүчингүй болсонд тооцох тухай	945
334.	Нялх, балчир хүүхдийн хүнсний тухай	945
335.	Эхийн сүү орлуулагч бүтээгдэхүүний тухай хууль хүчингүй болсонд тооцох тухай	957
336.	Хүнсний тухай хуульд нэмэлт оруулах тухай	957
337.	Хүнсний бүтээгдэхүүний аюулгүй байдлыг хангах тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай	958
338.	Зар сурталчилгааны тухай хуульд нэмэлт оруулах тухай	958
339.	Усан замын тээврийн тухай /Шинэчилсэн найруулга/	959
340.	Усан замын тээврийн тухай хууль хүчингүй болсонд тооцох тухай	974
341.	Байгаль орчныг хамгаалах тухай хуульд нэмэлт оруулах тухай	975
342.	Санхүүжилтийн ерөнхий хөтөлбөр соёрхон батлах тухай	975
343.	Зээлийн ерөнхий хэлэлцээр соёрхон батлах тухай	975

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ТОГТООЛ

344.	Хуулийн төсөл буцаах тухай	Дугаар 36	976
345.	Монгол Улсын Засгийн газрын гишүүнийг огцруулах тухай	Дугаар 37	976
346.	Монгол Улсын Үндсэн хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах асуудлаар ард түмний бүрэн эрхт байдал, оролцоог хангах тухай	Дугаар 39	977
347.	Эрүүл мэндийн даатгалын үндэсний зөвлөл байгуулах тухай	Дугаар 40	979

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2017 оны 05 дугаар
сарын 11-ний өдөр

Улаанбаатар
ХОТ

АВТО ЗАМЫН ТУХАЙ
/Шинэчилсэн найруулга/**НЭГДҮГЭЭР БҮЛЭГ**
НИЙТЛЭГ ҮНДЭСЛЭЛ**1 дүгээр зүйл.Хуулийн зорилт**

1.1.Энэ хуулийн зорилт нь авто замыг төлөвлөх, барих, санхүүжүүлэх, эзэмших, ашиглахтай холбоотой байгууллага, иргэний хооронд үүсэх харилцааг зохицуулахад оршино.

2 дугаар зүйл.Авто замын тухай хууль тогтоомж

2.1.Авто замын тухай хууль тогтоомж нь Монгол Улсын Үндсэн хууль¹, Иргэний хууль², Авто тээврийн тухай хууль³, Замын хөдөлгөөний аюулгүй байдлын тухай хууль⁴, энэ хууль болон тэдгээртэй нийцүүлэн гаргасан хууль тогтоомжийн бусад актаас бүрдэнэ.

2.2.Монгол Улсын олон улсын гэрээнд энэ хуульд зааснаас өөрөөр заасан бол олон улсын гэрээг дагаж мөрдөнө.

3 дугаар зүйл.Хуулийн үйлчлэх хүрээ

3.1.Энэ хууль нь Монгол Улсын нутаг дэвсгэрт үндэсний авто замын сүлжээ төлөвлөх, авто зам, замын байгууламж барих, санхүүжүүлэх, тэдгээрийг өмчлөх, эзэмших, ашиглах, арчлах, засварлах, хяналт тавихтай холбогдсон харилцааг зохицуулахад өмчийн төрөл, хэлбэр харгалзахгүй үйлчилнэ.

4 дүгээр зүйл.Хуулийн нэр томъёоны тодорхойлолт

4.1.Энэ хуульд хэрэглэсэн дараахь нэр томъёог доор дурдсан утгаар ойлгоно:

¹Монгол Улсын Үндсэн хууль “Төрийн мэдээлэл” эмхэтгэлийн 1992 оны 1 дугаарт нийтлэгдсэн.

²Иргэний хууль “Төрийн мэдээлэл” эмхэтгэлийн 2002 оны 7 дугаарт нийтлэгдсэн.

³Авто тээврийн тухай хууль “Төрийн мэдээлэл” эмхэтгэлийн 1999 оны 28 дугаарт нийтлэгдсэн.

⁴Замын хөдөлгөөний аюулгүй байдлын тухай хууль “Төрийн мэдээлэл” эмхэтгэлийн 2015 оны 28 дугаарт нийтлэгдсэн.

4.1.1.“авто зам” гэж тээврийн хэрэгсэл зорчиход зориулан барьсан замын байгууламж бүхий хатуу, хайрган хучилттай зам, гудамж, засаж, сайжруулсан болон ердийн хөрсөн замыг;

4.1.2.“авто замын бүртгэл, мэдээллийн сан” гэж авто зам, замын байгууламжийн үндсэн өгөгдөл, өртөг болон авто зам, замын байгууламжтай холбоотой бусад мэдээллийг агуулсан цахим санг;

4.1.3.“авто замын арчлалт” гэж авто зам, замын байгууламжийн ашиглалтын түвшинг хэвийн байлгах зорилгоор өдөр тутам хийгдэх ажил, үйлчилгээг;

4.1.4.“авто замын норм, норматив, техникийн баримт бичиг” гэж эрх бүхий байгууллагаар батлагдсан авто зам, замын байгууламжийн норм, дүрэм, техникийн дүрэм, заавар, цомог, аргачлал, төсвийн үнэ бүрдэлттэй холбоотой баримт бичиг, стандартыг;

4.1.5.“авто замын урсгал засвар” гэж авто зам, замын байгууламжийн бүрэн бүтэн байдал, хөдөлгөөний аюулгүй байдлыг хангах, ашиглалтын түвшинг сайжруулах зорилгоор тогтмол гүйцэтгэх ажлыг;

4.1.6.“авто замын ээлжит засвар” гэж авто зам, замын байгууламжийн ашиглалтын түвшинг тогтоож, ашиглалтын хугацааг уртасгах зорилгоор ангилал, бүтээцийг өөрчлөхгүйгээр тогтоосон хугацаанд хийх ажлыг;

4.1.7.“авто замын их засвар” гэж авто зам, замын байгууламжийн ашиглалтын ангилал, зэрэглэл, ашиглалтын түвшинг дээшлүүлж, сайжруулах зорилгоор тогтоосон хугацаанд хийх барилгын ажлыг;

4.1.8.“авто замын зурвас газар” гэж замын хөдөлгөөний аюулгүй байдлыг хангах, технологийн үйл ажиллагаа явуулах, цаашид авто замыг өргөтгөх зориулалтаар энэ хуулийн 16 дугаар зүйлд заасны дагуу тогтоосон газрыг;

4.1.9.“аж ахуйн нэгж, байгууллагын дотоодын авто зам” гэж аж ахуйн нэгж, байгууллага өөрийн эзэмшлийн нутаг дэвсгэрт дотоодын хэрэгцээндээ зориулан барьсан авто замыг;

4.1.10.“гүйцэтгэгч” гэж захиалагчтай гэрээ байгуулсны үндсэн дээр авто зам, замын байгууламжийн зураг төсөл, барилга, засвар, арчлалт, техник, технологийн хяналтын ажлыг гүйцэтгэх эрх бүхий хуулийн этгээдийг;

4.1.11. “замын байгууламж” гэж бүх төрлийн гүүр, тавилан, гүүрэн гарц, унадаг дугуй болон явган зорчигч, хөгжлийн бэрхшээлтэй хүн зорчиход зориулсан зам, ус зайлуулах хоолой, шуудуу, хонгил, замын хөдөлгөөнийг зохицуулах болон хөдөлгөөний аюулгүй байдлыг хангах зориулалттай төхөөрөмж, авто замын зурвас газарт байгаа төлбөр авах цэг, авто зогсоол болон бусад байгууламжийг;

4.1.12. “зам хариуцагч” гэж захиалагчтай гэрээ байгуулсны үндсэн дээр авто зам, замын байгууламжийн ашиглалтын бэлэн байдал болон хөдөлгөөний аюулгүй байдлыг хангах зорилгоор засвар, арчлалтын ажлыг тогтмол гүйцэтгэх эрх бүхий хуулийн этгээдийг;

4.1.13. “замын хөвөө” гэж авто замын зорчих хэсгийн хоёр талын зурвас хэсгийг;

4.1.14. “замын хөдөлгөөний эрчим” гэж тухайн авто зам, замын байгууламжаар нэгж хугацаанд зорчиж байгаа авто тээврийн хэрэгслийн тоогоор илэрхийлсэн үзүүлэлтийг;

4.1.15. “зорчих хэсэг” гэж авто тээврийн хэрэгсэл зорчиход зориулагдсан авто зам, замын байгууламжийн хэсгийг;

4.1.16. “зорчих хэсгийн тусгайлсан эгнээ” гэж нийтийн тээврийн хэрэгсэл болон яаралтай тусламж, үйлчилгээний тээврийн хэрэгсэл зорчиход зориулсан авто зам, замын байгууламжийн хэсгийг;

4.1.17. “зөвлөх үйлчилгээ” гэж Төрийн болон орон нутгийн өмчийн хөрөнгөөр бараа, ажил үйлчилгээ худалдан авах тухай хуулийн⁵ 5.1.15-д заасныг;

4.1.18. “зураг төсөл” гэж авто зам, замын байгууламжийг барих, засварлах, шинэчлэхэд шаардагдах хайгуул, геологийн дүгнэлт, геодезийн хэмжилтийн тайлан, байгаль орчны судалгаа, нарийвчилсан зураг, техникийн шаардлага, өртгийн тооцооны нэгдсэн баримт бичгийг;

4.1.19. “зураг төсөл зохиогч” гэж авто зам, замын байгууламжийн зураг, төсөв боловсруулах эрх бүхий хуулийн этгээдийг;

4.1.20. “зураг төслийн магадлал” гэж авто зам, замын байгууламжийн зураг төслийн хийц, инженерийн шийдэл, тооцоо нь байгаль, цаг уур, газар орны нөхцөлд зохицож байгаа эсэх, замын хөдөлгөөний зохион байгуулалт, аюулгүй байдал нь авто зам, замын

⁵Төрийн болон орон нутгийн өмчийн хөрөнгөөр бараа, ажил үйлчилгээ худалдан авах тухай хууль “Төрийн мэдээлэл” эмхэтгэлийн 2005 оны 48 дугаарт нийтлэгдсэн.

байгууламжийн норм, норматив, техникийн баримт бичгийн шаардлага хангасан эсэхэд мэргэжлийн дүгнэлт гаргах үйл ажиллагааг;

4.1.21.“магадлашгүй ажил” гэж авто зам, замын байгууламжийн барилгын ажил гүйцэтгэх явцад зайлшгүй хийгдэх нэмэлт ажлыг;

4.1.22.“Монгол Улсын үндэсний авто замын сүлжээ” гэж Монгол Улсын нутаг дэвсгэр дэх олон улс, улс, нийслэл, орон нутгийн чанартай болон тусгай зориулалтын авто замын сүлжээг;

4.1.23.“нийслэлийн авто зам” гэж Улаанбаатар хот, түүний дагуул хот, дүүргийн нутаг дэвсгэр дэх авто замыг;

4.1.24.“орон нутгийн чанартай авто зам” гэж аймгийн нутаг дэвсгэр дэх хот, сум, суурин газар, фермерийн аж ахуй, газар тариалангийн үйлдвэрлэлийн баазыг хооронд нь холбосон болон тэдгээрийн доторх авто замыг;

4.1.25.“олон улсын чанартай авто зам” гэж Монгол Улсын олон улсын гэрээгээр улс хооронд автотээврийн хэрэгслээр зорчихыг зөвшөөрсөн авто замыг;

4.1.26.“техник, технологийн хяналт” гэж авто зам, замын байгууламжийн барилга, засварын ажлыг батлагдсан зураг, төсөв, норм, норматив, техникийн баримт бичгийн дагуу хийж байгаа эсэхэд хяналт тавих, зөвлөгөө өгөх, ажлын гүйцэтгэлийг баталгаажуулах ажиллагааг;

4.1.27.“тусгай зориулалтын авто зам” гэж тусгай зориулалтын тээврийн үйлчилгээнд зориулсан авто замыг;

4.1.28.“улсын чанартай авто зам” гэж нийслэлийг аймгийн төвтэй, аймгийн төвийг хооронд нь болон хилийн боомттой холбосон авто замыг;

4.1.29.“хяналт тавих зурвас газар” гэж авто замын зурвас газрын хязгаараас үл хамааран зорчигчийн үзэгдэх орчныг хязгаарлаж байгаа болон авто зам, замын байгууламжийн барилга, засварын ажил, ашиглалтын үеийн аюулгүй байдлыг хангахад шаардлагатай газрыг;

4.1.30.“чанарын баталгаат хугацаа” гэж авто зам, замын байгууламжийг ашиглалтад оруулснаас хойш гүйцэтгэгчээс түүний чанарыг хариуцах, барилгын ажлын технологийн алдаанаас үүдэн гарсан эвдрэл, гэмтлийг өөрийн хөрөнгөөр засварлахаар тогтоосон хугацааг.

5 дугаар зүйл.Төрөөс үндэсний авто замын сүлжээг хөгжүүлэхэд баримтлах зарчим

5.1.Төрөөс үндэсний авто замын сүлжээг хөгжүүлэхэд дараахь зарчмыг баримтална:

5.1.1.үндэсний авто замын сүлжээг хөгжлийн нэгдсэн бодлого, төлөвлөгөөтэй уялдуулан хөгжүүлэх;

5.1.2.авто зам, замын байгууламжийг эрх бүхий байгууллагаар батлагдсан стандарт, норм, нормативын дагуу барьж байгуулах;

5.1.3.авто зам барих, эзэмших, ашиглах, арчлах, хамгаалах, засварлах үеийн үйл ажиллагаа нь хүний эрүүл мэнд, байгаль орчинд сөрөг нөлөө үзүүлэхгүй байх;

5.1.4.үндэсний авто замын сүлжээг хөгжүүлэх, ашиглах удирдлагын нэгдмэл бүтэц, тогтолцоотой байх.

6 дугаар зүйл.Авто зам, замын байгууламжийн санхүүжилт

6.1.Авто зам, замын байгууламжийн зураг төсөл боловсруулах, барих, арчлах, засварлах, техник, технологийн хяналт тавих үйл ажиллагааг улс, орон нутгийн төсөв, гадаадын зээл тусламж, дотоод, гадаадын хувийн хэвшлийн хөрөнгө оруулалт болон бусад эх үүсвэрээс санхүүжүүлнэ.

6.2.Төр, хувийн хэвшлийн түншлэлийн хүрээнд дотоод, гадаадын хөрөнгө оруулагчид авто замын салбарын бүтээн байгуулалтад хөрөнгө оруулахыг төрөөс дэмжинэ.

6.3.Төр хувийн хэвшлийн түншлэлийн хүрээнд хувийн хөрөнгө оруулалтаар баригдах авто зам, замын байгууламжийн жагсаалтыг авто замын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагын саналыг үндэслэн Засгийн газар батална.

7 дугаар зүйл.Авто зам, замын байгууламжийн даатгал

7.1.Авто зам, замын байгууламжийг барих, эзэмших, ашиглах, зөвлөх үйлчилгээ үзүүлэх үед эд хөрөнгийн болон хариуцлагын даатгалд даатгуулж болно.

7.2.Авто зам, замын байгууламжийг даатгуулах асуудлыг зургийн даалгавар болон ажил гүйцэтгэх гэрээнд тусгаж хэрэгжүүлнэ.

8 дугаар зүйл.Авто замын норм, норматив, техникийн баримт бичиг, норм, нормативын сан

8.1.Монгол Улс авто замын норм, норматив, техникийн баримт бичгийн нэгдсэн тогтолцоотой байна.

8.2.Авто замын норм, норматив, техникийн баримт бичгийг авто замын асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүн, холбогдох эрх бүхий байгууллага батална.

8.3.Авто замын норм, норматив, техникийн баримт бичгийг авто замын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагын зөвшөөрөлгүй хувилж, олшруулахыг хориглоно.

8.4.Авто замын норм, норматив, техникийн баримт бичгийг боловсруулах, батлах, боловсронгуй болгож хөгжүүлэх “Авто замын норм, нормативын сан”-тай байх бөгөөд уг сан дараахь эх үүсвэрээс бүрдэнэ:

8.4.1.авто замын барилга, засвар, техник, эдийн засгийн үндэслэл, зураг төслийн ажлын төсөвт өртгийн 0.4 хувиар тооцсон орлого;

8.4.2.авто замын норм, норматив, техникийн баримт бичиг борлуулсны орлого;

8.4.3.авто замын норм, норматив, техникийн баримт бичгийг боловсронгуй болгох зорилгоор өгсөн хандив;

8.4.4.бусад.

8.5.“Авто замын норм, нормативын сан”-гийн хөрөнгийг авто зам, замын байгууламжийн норм, норматив, техникийн баримт бичиг боловсруулах, хэвлэж олшруулах, сурталчлах болон тэдгээрийг зохион байгуулахтай холбоотой үйл ажиллагаанд зарцуулна.

8.6.“Авто замын норм, нормативын сангийн ажиллах журам”-ыг авто замын асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүн батална.

ХОЁРДУГААР БҮЛЭГ АВТО ЗАМЫН ТАЛААРХИ ТӨРИЙН БАЙГУУЛЛАГЫН БҮРЭН ЭРХ

9 дүгээр зүйл.Засгийн газрын бүрэн эрх

9.1.Засгийн газар авто замын талаар дараахь бүрэн эрхийг хэрэгжүүлнэ:

9.1.1.Монгол Улсын авто замын салбарыг хөгжүүлэх талаар төрөөс баримтлах бодлогыг баталж, хэрэгжүүлэх, хяналт тавих;

9.1.2.авто замын тухай хууль тогтоомжийн биелэлтийг хангах;

9.1.3.авто замын үндэсний сүлжээг хөгжүүлэх бодлогыг батлах;

9.1.4.авто замын салбарын хөрөнгө оруулалтын хөтөлбөр, төсвийг боловсруулж Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлэх;

9.1.5.гадаадын зээл, тусламжийн хөрөнгөөр авто зам, замын байгууламж барих, засварлах, арчлах асуудлыг шийдвэрлэх, хөрөнгө оруулагчтай гэрээ байгуулах эрх олгох;

9.1.6.авто замын засвар, арчлалтыг нэгдсэн зохион байгуулалтаар хангах, замын стандарт, норм, норматив, техник технологийг сайжруулах үүрэг бүхий авто замын судалгаа, шинжилгээний байгууллага ажиллуулах;

9.1.7.олон улс, улсын чанартай авто зам, замын байгууламжийн ашиглалтын хэвийн нөхцөл, хөдөлгөөний аюулгүй байдлыг хангах зорилгоор норм, нормативаар тогтоосон авто замын арчлалт, урсгал засварын ажилд шаардагдах хөрөнгийг жил бүрийн улсын төсөвт тусган батлуулах, хэрэгжилтийг хангуулах;

9.1.8.тусгай зориулалтын авто зам, замын байгууламж барих, ашиглах журам батлах.

10 дугаар зүйл.Авто замын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагын бүрэн эрх

10.1.Авто замын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага дараахь бүрэн эрхийг хэрэгжүүлнэ:

10.1.1.авто замын тухай хууль тогтоомж, Засгийн газрын шийдвэрийн биелэлтийг хангах;

10.1.2.авто замын салбарын мэргэжилтэй ажилтан бэлтгэх, давтан сургах, мэргэжлийн зэрэг олгох журам баталж, хэрэгжүүлэх;

10.1.3.олон улс, улсын чанартай авто замын сүлжээг хөгжүүлэх хөрөнгө оруулалтын төлөвлөгөөг улс, орон нутгийн эдийн засаг, нийгмийн үр ашиг, ач холбогдлыг үндэслэн боловсруулж, Засгийн газраар батлуулах, хэрэгжилтийг зохион байгуулж, хангах;

10.1.4. мэргэжлийн судалгаа, шинжилгээний байгууллагаар авто зам, замын байгууламжийн хийц, технологи, материалын чанарт мэргэжлийн дүгнэлт гаргуулах, норм, норматив, техникийн баримт бичиг, үнэ бүрдэлтийг боловсронгуй болгож, шинжлэх ухааны ололт, шинэ техник, технологи нэвтрүүлэх үйл ажиллагааг зохион байгуулах;

10.1.5. олон улс, улсын чанартай болон тусгай зориулалтын авто зам, замын байгууламжийн барилга, засвар, арчлалтын ажил, зөвлөх үйлчилгээ, захиалагчийн болон техник, технологийн хяналтыг улсын төсөв, гадаадын зээл, тусламж, бусад эх үүсвэрээр хэрэгжүүлэх;

10.1.6. авто зам, замын байгууламж барих, засварлах, арчлах, зураг төсөл боловсруулах, техник, технологийн хяналттай холбоотой норм, норматив, техникийн баримт бичиг батлах, хэрэгжилтэд хяналт тавих;

10.1.7. тусгай зориулалтын авто зам барих, засварлах, ашиглахтай холбоотой журмыг боловсруулан батлуульж, хэрэгжилтийг хангах;

10.1.8. нийслэл, орон нутгийн чанартай авто замыг хөгжүүлэх бодлого, ерөнхий төлөвлөгөөг боловсруулах, хэрэгжүүлэхэд мэргэжлийн удирдлага, арга зүйгээр хангах;

10.1.9. олон улс, улсын чанартай болон тусгай зориулалтын авто замын ашиглалт, засвар, арчлалтын ажлыг нэгдсэн бодлого, мэргэжлийн удирдлага, зохион байгуулалтаар хангаж, замын хөдөлгөөний аюулгүй байдал, ашиглалтын хэвийн нөхцөлийг хангуулах;

10.1.10. олон улс, улсын чанартай болон тусгай зориулалтын авто зам, замын байгууламжийг ашиглалтад авах, бүртгэл, мэдээллийн нэгдсэн санд бүртгэх, үндсэн хөрөнгийн бүртгэлд оруулах, элэгдэл хорогдлыг тооцох, бүртгэлээс хасах ажлыг зохион байгуулах;

10.1.11. авто замын бүрэн бүтэн байдал, ашиглалтын хэвийн нөхцөлийг хангах талаар байгууллага, аж ахуйн нэгжид үүрэг, чиглэл өгч, биелэлтийг хангуулах;

10.1.12. олон улс, улсын чанартай болон тусгай зориулалттай авто замд тээврийн осол давтагдан гарч байгаа цэгүүдийн ослын шалтгааныг тогтоох эрсдэлийн үнэлгээ хийж, шаардлагатай арга хэмжээг авч хэрэгжүүлэх.

10.2.Авто замын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага авто замын арчлалт, урсгал засварын ажлыг тусгай зөвшөөрөл бүхий этгээдтэй гэрээ байгуулан гүйцэтгүүлж болно.

11 дүгээр зүйл.Авто замын судалгаа, шинжилгээ хөгжлийн асуудал эрхэлсэн байгууллагын чиг үүрэг

11.1.Авто замын судалгаа, шинжилгээ хөгжлийн асуудал эрхэлсэн байгууллага нь дараахь чиг үүргийг хэрэгжүүлнэ:

11.1.1.авто замын тухай хууль тогтоомж, Засгийн газрын шийдвэрийн хэрэгжилтийг хангах;

11.1.2.авто зам, замын байгууламжийн норм, нормативийн баримт бичгийг боловсруулах сурталчлах, хэрэгжилтийг хангах ажлыг зохион байгуулах;

11.1.3.олон улс, улсын чанартай авто зам, замын байгууламжийн засвар арчлалтын ажлыг зохион байгуулж, хяналт тавих;

11.1.4.авто зам, замын байгууламжийн норм, нормативын сан бүрдүүлэх зарцуулах үйл ажиллагааг зохион байгуулах;

11.1.5.авто замын салбарын мэргэжлийн ажилтныг давтан сургах, мэргэжил дээшлүүлэх, мэргэжлийн зэрэг олгох ажлыг зохион байгуулах;

11.1.6.авто замын салбарын эрдэм шинжилгээ, судалгаа, шинжлэх ухаан, техник технологийн бодлогыг хэрэгжүүлэх;

11.1.7.авто зам, замын байгууламжийн барилга, их засвар шинэчлэлтийн ажилд ашиглах материал, хийц эдлэлийн орц нормыг хянан шалгах, дүгнэлт гаргах, баталгаажуулах;

11.1.8.авто зам, замын байгууламж, төмөр зам, аэродромын зураг төсөлд магадлал хийх ажлыг зохион байгуулж иргэн, хуулийн этгээдийг сонгон шалгаруулж шинжээчийн эрх олгох;

11.1.9.авто зам, замын байгууламжийн бүртгэл, мэдээллийн санг эрхлэн хөтөлж, нэгдсэн санг бүрдүүлж ажиллах;

11.1.10.авто зам, замын байгууламжийн үнэ бүрдэлт, төсөвт өртөг, жишиг үнэлгээ, үнийн индексийг боловсруулан батлуулж, мөрдөх;

11.1.11.авто зам, замын байгууламжийн үйлдвэрлэлийн технологийн зааврыг хянаж, баталгаажуулах ажлыг зохион байгуулах;

11.1.12.авто зам, замын байгууламжийн техник технологийн хяналтыг захиалагчтай гэрээ байгуулсны үндсэн дээр хэрэгжүүлэх;

11.1.13.авто зам, замын байгууламжийн ашиглалтын бэлэн байдал, хөдөлгөөний аюулгүй байдлыг хангах зорилгоор хөдөлгөөнт эргүүл ажиллуулах;

11.1.14.авто зам, замын байгууламжийн чанар, ашиглалтын түвшинг тогтоох зорилгоор иж бүрэн судалгаа хийж, ээлжит болон их засварын ажлын тоо хэмжээ, хугацааг тодорхойлох;

11.1.15.хууль, тогтоомжид заасан бусад.

11.2.Энэ хуулийн 11.1.2, 11.1.5-д заасан чиг үүргийг эрх бүхий байгууллагын шийдвэрийн үндсэн дээр төрийн бус байгууллагаар гэрээгээр гүйцэтгүүлж болно.

12 дугаар зүйл.Аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн Засаг даргын бүрэн эрх

12.1.Аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн Засаг дарга авто замын талаар дараахь бүрэн эрхийг хэрэгжүүлнэ:

12.1.1.үндэсний авто замын сүлжээг хөгжүүлэх төрийн бодлоготой уялдуулан нийслэл, орон нутгийн чанартай авто замын сүлжээг хөгжүүлэх бодлого, ерөнхий төлөвлөгөөг авто замын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагатай зөвшилцөн боловсруулж батлуулах, хэрэгжилтийг хангах;

12.1.2.авто замын тухай хууль тогтоомж, Засгийн газрын шийдвэр, авто замын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагын шийдвэрийг харьяалах нутаг дэвсгэртээ хэрэгжүүлэх;

12.1.3.нийслэл, орон нутгийн чанартай авто замын санд хөрөнгө төвлөрүүлэх, зарцуулах ажлыг зохион байгуулах;

12.1.4.нийслэл, орон нутгийн төсвийн хөрөнгөөр баригдах авто замын барилга, засвар, арчлалтын ажлыг зохион байгуулах;

12.1.5.олон улс, улсын болон орон нутгийн чанартай, тусгай зориулалтын авто замын бүрэн бүтэн байдлыг хангах, хамгаалах

талаар харьяа нутаг дэвсгэрийн байгууллага, иргэнд үүрэг даалгавар өгөх, биелэлтийг хангуулах;

12.1.6.нийслэлийн авто замын ажлыг санхүүжүүлэх, барих, ашиглах, засах, арчлах, талаар журам боловсруулан авто замын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагатай зөвшилцөж нийслэлийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлаар батлуулах, хэрэгжүүлэх;

12.1.7.байгалийн гамшиг, гэнэтийн осол, аюулын улмаас үүссэн авто замын эвдрэл, гэмтлийг шуурхай засварлах шаардлага гарсан үед харьяа нутаг дэвсгэрт үйл ажиллагаа явуулж байгаа аж ахуйн нэгж, байгууллага, иргэнээс тээвэр, холбооны хэрэгсэл, машин механизм, эд хөрөнгийг нөхөн олговортойгоор дайчлан гаргуулах, хүн хүчний тусалцаа авах ажлыг зохион байгуулах;

12.1.8.харьяа нутаг дэвсгэртээ авто замын хөдөлгөөнийг зохих хууль, журмын дагуу зохион байгуулах, зохицуулах;

12.1.9.аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн Засаг дарга нь газар зохион байгуулалтын ерөнхий төлөвлөгөө боловсруулж, батлуулахдаа авто замын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагын саналыг авч тусгах.

13 дугаар зүйл.Төрийн бус байгууллагын оролцоо

13.1.Авто замын салбарын төрийн бус байгууллага нь авто замын тухай хууль тогтоомж, норм, норматив, техникийн баримт бичгийг боловсронгуй болгох, төрөөс үзүүлэх үйлчилгээний чанар, хүртээмжийг дээшлүүлэх, салбарын мэргэжилтэй ажилтан бэлтгэх, давтан сургах, мэргэжлийн зэрэг олгох, авто замчдын эрх ашгийг хамгаалах чиглэлээр үйл ажиллагаа явуулж болно.

13.2.Энэ хуулийн 13.1-д заасан ажлыг төрийн бус байгууллагаар гэрээний үндсэн дээр гүйцэтгүүлэх асуудлыг авто замын асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүн шийдвэрлэнэ.

ГУРАВДУГААР БҮЛЭГ АВТО ЗАМЫН СҮЛЖЭЭ, АВТО ЗАМЫН АНГИЛАЛ, БҮРЭЛДЭХҮҮН, ӨМЧЛӨГЧ, ЭЗЭМШИГЧ

14 дүгээр зүйл.Авто замын сүлжээ

14.1.Монгол Улсын үндэсний авто замын сүлжээ нь олон улс, улс, нийслэл, орон нутгийн чанартай болон тусгай зориулалтын авто замаас бүрдэнэ.

14.2.Олон улсын болон улсын чанартай авто замын сүлжээг хөгжүүлэх ерөнхий төлөвлөгөөг авто замын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага боловсруулж, Засгийн газраар батлуулна.

14.3.Нийслэл, орон нутгийн чанартай авто замын сүлжээг хөгжүүлэх ерөнхий төлөвлөгөөг аймаг, нийслэлийн Засаг дарга олон улс, улсын чанартай авто замын сүлжээг хөгжүүлэх ерөнхий төлөвлөгөөтэй уялдуулан боловсруулж иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлаар батлуулна.

14.4.Аймаг, нийслэлийн Засаг дарга энэ хуулийн 14.3-т заасан төлөвлөгөөг боловсруулахдаа авто замын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагын саналыг авсан байна.

15 дугаар зүйл.Авто замын ангилал

15.1.Авто замыг зориулалтаар нь доор дурьдсанаар ангилна:

- 15.1.1.олон улсын чанартай авто зам;
- 15.1.2.улсын чанартай авто зам;
- 15.1.3.орон нутгийн чанартай авто зам;
- 15.1.4.нийслэлийн авто зам;
- 15.1.5.тусгай зориулалтын авто зам;
- 15.1.6.аж ахуйн нэгж, байгууллагын дотоодын авто зам.

15.2.Авто замыг тодорхой ангилалд хамааруулах, нэг ангиллаас нөгөө ангилалд шилжүүлэх асуудлыг авто замын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага шийдвэрлэнэ.

15.3.Авто зам нь чиглэлийн нэр, дугаартай байна.

15.4.Олон улс, улсын чанартай болон тусгай зориулалтын авто замын чиглэл, чиглэлийн нэр, дугаарыг авто замын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага, нийслэл, орон нутгийн чанартай авто замын чиглэл, чиглэлийн нэр, дугаарыг тухайн шатны Засаг дарга авто замын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагатай зөвшилцөн тогтооно.

15.5.Авто замыг үйлчилгээний түвшин болон төсөллөлтийн үндсэн шийдлээр нь ангилж, зэрэглэл тогтооно. Авто замын ангилал, зэрэглэл тогтоох, түүнд тавигдах шаардлагыг норм, норматив техникийн баримт бичгээр зохицуулна.

16 дугаар зүйл.Авто замын бүрэлдэхүүн

16.1.Авто зам нь дараахь хэсгээс бүрдэнэ:

- 16.1.1.зорчих хэсэг;
- 16.1.2.замын хөвөө;
- 16.1.3.замын байгууламж;
- 16.1.4.авто замын зурвас газар;
- 16.1.5.хяналт тавих зурвас газар;
- 16.1.6.авто замын тусгайлсан эгнээ.

16.2.Олон улс, улсын чанартай болон тусгай зориулалтын авто замын зурвас газрын өргөн 100 метр /замын тэнхлэгээс хоёр тийш 50 метр/, орон нутгийн чанартай авто замын зурвас газрын өргөн 60 метр /замын тэнхлэгээс хоёр тийш 30 метр/ байна.

16.3.Нийслэл болон хот, суурингийн авто замын зурвас газрын өргөнийг холбогдох норм, дүрмийн хүрээнд аймаг, нийслэлийн Засаг дарга тогтооно.

16.4.Онцгой тохиолдолд олон улс, улсын чанартай болон тусгай зориулалтын авто замын зурвас газрын өргөнийг тухайн авто зам болон газар нутгийн онцлогтой уялдуулан авто замын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага, нийслэл, орон нутгийн чанартай авто замын зурвас газрын өргөнийг аймаг, нийслэлийн Засаг дарга холбогдох норм, дүрмийн хүрээнд өөрөөр тогтоож болно.

16.5.Олон улс, улсын чанартай болон тусгай зориулалтын авто замын хяналт тавих зурвас газрын хэмжээг авто замын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага, нийслэл, орон нутгийн чанартай авто замын хяналт тавих зурвас газрын өргөнийг зураг төслийг үндэслэн аймаг, нийслэлийн Засаг дарга тогтооно.

16.6.Олон улс, улсын чанартай болон тусгай зориулалтын авто замын зурвас газарт газар өмчлүүлэхийг хориглох бөгөөд газар түр эзэмшүүлэх асуудлыг авто замын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага шийдвэрлэнэ.

17 дугаар зүйл.Авто зам, замын байгууламжийн өмчлөгч, эзэмшигч

17.1.Олон улс, улсын чанартай болон тусгай зориулалтын болон нийслэл, орон нутгийн чанартай авто зам нь төрийн нийтийн өмч байна.

17.2.Олон улс, улсын чанартай болон тусгай зориулалтын авто зам, түүний зурвас газрыг эзэмшигч нь авто замын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага, түүнээс эрх олгосон этгээд байна.

17.3.Нийслэл, орон нутгийн чанартай авто зам, түүний зурвас газрыг эзэмшигч нь аймаг, нийслэлийн Засаг дарга, түүнээс эрх олгосон этгээд байна.

17.4.Тусгай зориулалтын авто замын хөрөнгө оруулагч нь авто замын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагатай байгуулсан гэрээний үндсэн дээр авто замыг эзэмшиж болно.

17.5.Энэ хуулийн 17.4-т заасан гэрээний үндсэн дээр авто замыг эзэмшигч нь өөрийн эзэмшлийн авто зам, замын байгууламжийн засвар, арчлалтыг хариуцна.

ДӨРӨВДҮГЭЭР БҮЛЭГ АВТО ЗАМ БАРИХ

18 дугаар зүйл.Авто замын техник, эдийн засгийн үндэслэл

18.1.Авто замын захиалагч нь тухайн авто замын техник, эдийн засгийн үндэслэлийг боловсруулах ажлыг зохион байгуулна.

18.2.Олон улс, улсын чанартай болон тусгай зориулалтын авто замын техник, эдийн засгийн үндэслэл боловсруулах ажлын даалгаврыг авто замын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага, нийслэл, орон нутгийн чанартай авто замын хувьд аймаг, нийслэлийн Засаг дарга, бусад авто замын хувьд тухайн авто замын захиалагч батална.

19 дүгээр зүйл.Авто зам, замын байгууламжийн зураг төсөл

19.1.Авто зам, замын байгууламжийн зураг төслийг захиалагчийн баталсан зургийн даалгаврын дагуу тусгай зөвшөөрөл бүхий мэргэжлийн байгууллага гүйцэтгэнэ.

19.2.Авто зам, замын байгууламжийн зураг төсөлд тавигдах шаардлага:

19.2.1.зураг төсөл зохиох зургийн даалгавар, хайгуул геологийн судалгааны дүгнэлт, геодезийн хэмжилт, техникийн нөхцөл, норм, норматив, техникийн баримт бичгийн дагуу боловсруулсан байх;

19.2.2.зорчигчдын эрүүл ахуй, хөдөлгөөний аюулгүй байдал, байгаль орчин, түүх, соёлын дурсгалд сөрөг нөлөө үзүүлэхгүй байх нөхцөлийг хангасан байх;

19.2.3.авто зам, замын байгууламжийг зэрлэг амьтдын амьдрах орчин, нүүдэл, шилжилт хөдөлгөөнийг хязгаарлахгүй байх нөхцөлийг хангасан гүүрэн, нүхэн гарц, гарамтай байхаар тусгах;

19.2.4.авто зам, замын байгууламжийн барилга, засварын ажилд хэрэглэх материалд тавигдах шаардлага, технологийн үе шатны үйл ажиллагааг нарийвчлан тусгасан техникийн шаардлагыг боловсруулсан байх;

19.2.5.авто зам, замын байгууламжийн зураг төсөлд эрх бүхий этгээдээр магадлал хийлгэж, дүгнэлт гаргуулан баталгаажуулсан байх.

19.3.Авто зам, замын байгууламжийн зураг төсөлд магадлал хийж, дүгнэлт гаргах журмыг авто замын асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүн батална.

19.4.Авто зам, замын байгууламжийн зураг төслийн алдааг зураг төсөл боловсруулсан байгууллага, зохиогч хариуцаж, гарсан хохирлыг барагдуулна.

19.5.Энэ хуулийн 19.4-т заасан зураг төслийн техникийн шийдлийн талаар гаргасан дүгнэлтийн алдааг магадлал хийсэн этгээд хариуцна.

20 дугаар зүйл.Авто зам, замын байгууламжийн барилгын ажил

20.1.Авто зам, замын байгууламжийн барилгын ажлыг тусгай зөвшөөрөл бүхий хуулийн этгээд холбогдох хууль, журмын дагуу захиалагчтай байгуулсан гэрээний үндсэн дээр гүйцэтгэнэ.

20.2.Захиалагч нь авто зам, замын байгууламжийн барилгын ажлыг эхлүүлэх, саадгүй хэрэгжүүлэхэд шаардагдах зураг төсөл, замын чиг /трасс/, геодезийн цэгүүд, газар эзэмшүүлэх зөвшөөрөл зэргийг гүйцэтгэгчид хүлээлгэн өгч, авто замын барилгын ажил явуулах талбайг чөлөөлөх асуудлыг шийдвэрлэсэн байна.

20.3.Авто зам, замын байгууламжийг барих зорилгоор газар, түүний хэвлийг хөндөхөөс өмнө палеонтологи, археологи, угсаатны зүйн мэргэжлийн байгууллагаар урьдчилсан хайгуул, судалгаа хийлгэж, дүгнэлт гаргуулна.

20.4.Авто зам, замын байгууламжийн барилгын ажлыг магадлалын дүгнэлт бүхий баталгаажсан зураг төсөлгүй, техник, технологийн хяналтгүйгээр гүйцэтгэхийг хориглоно.

20.5.Авто зам, замын байгууламжийн барилгын ажлын гүйцэтгэгч нь батлагдсан зураг төсөл, норм, норматив, техникийн баримт бичиг, техник, технологи, эрүүл ахуй, байгаль орчны болон замын хөдөлгөөний аюулгүй байдлын шаардлагыг биелүүлэх үүрэгтэй.

20.6.Авто зам, замын байгууламжийн барилгын ажлыг гүйцэтгэхэд төмөр зам, харилцаа холбоо болон цахилгааны шугам, цэвэр бохир усны хоолой, бусад барилга байгууламжийн үйл ажиллагааг түр зогсоох зайлшгүй шаардлагатай тохиолдолд холбогдох эрх бүхий байгууллагын зөвшөөрлийг авсан байна.

20.7.Энэ хуулийн 20.6-д заасан эрх бүхий байгууллагын зөвшөөрөлгүйгээр төмөр зам, харилцаа холбоо болон цахилгааны шугам, цэвэр бохир усны хоолой, бусад барилга байгууламжийн үйл ажиллагааг түр зогсоох, тэдгээрийн хэвийн үйл ажиллагааг алдагдуулахыг хориглоно.

20.8.Авто зам, замын байгууламжийн барилгын ажлын явцад зайлшгүй хийх нэмэлт ажлыг магадлашгүй ажлын зардлаас санхүүжүүлнэ.

20.9.Магадлашгүй ажлын зардлыг авто зам, замын байгууламжийн норм, норматив, техникийн баримт бичигт заасан хувь хэмжээгээр нийт ажлын төсөвт өртөгт тусгана.

20.10.Магадлашгүй ажлын зардлыг тооцож олгох журмыг санхүү, төсвийн болон авто замын асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүн хамтран батална.

20.11.Бүх шатны төрийн байгууллага, аж ахуйн нэгж, иргэн авто зам, замын байгууламжийн барилгын ажлыг саадгүй, хэвийн явуулахад дэмжлэг үзүүлэх үүрэгтэй.

21 дүгээр зүйл.Авто замын барилгын ажлын техник, технологийн хяналт

21.1.Авто зам, замын байгууламжийн барилгын ажлын техник, технологийн хяналтыг эрх бүхий мэргэжлийн байгууллага захиалагчтай гэрээ байгуулсны үндсэн дээр хэрэгжүүлнэ.

21.2.Авто зам, замын байгууламжийн барилгын ажлын техник, технологийн хяналтыг хэрэгжүүлэх журмыг авто замын асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүн батална.

21.3.Техник, технологийн хяналтын зөвлөх үйлчилгээний болон захиалагчийн хяналтын зардлыг тухайн авто зам, замын байгууламжийн төсөвт өртөгт тусгана.

ТАВДУГААР БҮЛЭГ АВТО ЗАМЫН АРЧЛАЛТ, ЗАСВАР

22 дугаар зүйл.Авто замын арчлалт, засварын ажил

22.1.Авто замыг эзэмшигч нь авто замын арчлалт, засварын ажлыг мэргэжлийн удирдлага, арга зүйгээр хангаж, хяналт тавьж ажиллана.

22.2.Авто замын арчлалт, засварын ажлыг дараахь байдлаар ангилна:

22.2.1.арчлалт;

22.2.2.урсгал засвар;

22.2.3.ээлжит засвар;

22.2.4.их засвар;

22.2.5.гэнэтийн хүчин зүйлээс хамаарсан засвар.

22.3.Авто замын арчлалт, засварын ажлын ангилалд тавигдах шаардлагыг норм, норматив, техникийн баримт бичгээр тогтооно.

22.4.Авто замын арчлалт, урсгал болон ээлжит засвар, гэнэтийн хүчин зүйлээс хамаарсан засварын ажлыг тухайн замыг хариуцагч байгууллага гүйцэтгэнэ. Шаардлагатай тохиолдолд ээлжит болон гэнэтийн хүчин зүйлээс хамаарсан засварын ажлын гүйцэтгэгчийг сонгон шалгаруулж, гэрээ байгуулсны үндсэн дээр гүйцэтгүүлж болно.

22.5.Авто зам, замын байгууламжийн их засварын ажлыг авто замын барилгын ажил гүйцэтгэх тусгай зөвшөөрөл бүхий этгээдээс сонгон шалгаруулж, гэрээ байгуулсны үндсэн дээр гүйцэтгүүлнэ.

22.6.Авто зам, замын байгууламжийн их засварын ажлын техник, технологийн хяналтыг тусгай зөвшөөрөл бүхий этгээдүүдээс сонгон шалгаруулж, гэрээ байгуулсны үндсэн дээр гүйцэтгүүлнэ.

22.7.Авто замын арчлалт, урсгал засварын ажлыг тухайн авто замын ашиглалтын бэлэн байдлын түвшингээр санхүүжүүлнэ.

22.8.Авто замын ашиглалтын бэлэн байдлын түвшингээр санхүүжүүлэх норм, норматив болон журмыг санхүү, төсвийн болон авто замын асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүн хамтран батална.

23 дугаар зүйл.Авто замын арчлалт, урсгал засварыг хариуцагч байгууллага

23.1.Авто замын ашиглалт, хөдөлгөөний аюулгүй байдлыг хангаж, арчлалт, урсгал засварын ажлыг тогтмол гүйцэтгэх чиг үүрэг бүхий зам хариуцагч байгууллага байна. Зам хариуцагч байгууллага нь замын арчлалт, засварын ажлыг гүйцэтгэх тусгай зөвшөөрөл бүхий төрийн болон хувийн өмчит хуулийн этгээд байна.

23.2.Зам хариуцагч байгууллагын хариуцах замын чиглэл, уртыг тухайн авто замыг эзэмшигч тогтооно.

23.3.Зам хариуцагч байгууллага нь дараахь үүрэгтэй:

23.3.1.авто замын ашиглалтын байнгын бэлэн байдал, хөдөлгөөний аюулгүй байдлыг бүрэн хангах;

23.3.2.авто замд тогтоосон журмын дагуу үзлэг хийж, арчлалт, засварын ажлыг тогтмол гүйцэтгэх, авто замаар зорчигчдоос зам, замын байгууламжийн эвдрэл гэмтлийн талаар мэдээлэл авч, шуурхай арга хэмжээ авах;

23.3.3.хариуцсан авто замын бүртгэл, мэдээллийн санг хөтөлж, нэгдсэн бүртгэлд оруулах;

23.3.4.авто замын зурвас болон хяналт тавих зурвас газрыг хамгаалах;

23.3.5.авто зам өмчлөгч болон эзэмшигчийг замын ашиглалтын талаархи мэдээллээр тогтмол хангах;

23.3.6.гамшиг, ослын улмаас авто замд эвдрэл, гэмтэл гарч тээврийн хэрэгслийн хөдөлгөөн саатсан үед олон нийтэд мэдээлж, саадыг арилгах арга хэмжээг шуурхай авах;

23.3.7.авто замаар зөвшөөрөгдсөн хэмжээнээс илүү овор, даацтай болон тусгай хамгаалалтгүй гинжит дугуйтай тээврийн хэрэгсэл зорчихоос урьдчилан сэргийлэх, хяналт тавих;

23.3.8.тухайн нутаг дэвсгэрт авто замын хөдөлгөөний эрчмийн тооллогыг зохих журмын дагуу зохион байгуулах.

24 дүгээр зүйл.Авто замын сан

24.1.Олон улс, улсын болон нийслэл, орон нутгийн чанартай авто замын арчлалт, засвар, түүнтэй холбоотой үйл ажиллагааг санхүүжүүлэх зориулалт бүхий “Авто замын сан”-тай байна.

24.2.Авто замын санг улс, нийслэл, орон нутгийн гэж ангилна.

24.3.Улсын авто замын сангийн хөрөнгөөр олон улс, улсын чанартай авто замын, нийслэл, орон нутгийн замын сангийн хөрөнгөөр нийслэл, орон нутгийн чанартай авто замын арчлалт, засварын ажлыг тус тус санхүүжүүлнэ.

24.4.Авто замын сангийн хөрөнгөөр авто замын арчлалт, урсгал засвар, гэнэтийн хүчин зүйлээс хамаарсан засварын ажлыг тэргүүн ээлжинд санхүүжүүлнэ.

24.5.Авто замын сангаас авто замын засвар, арчлалтын ажлыг хариуцсан байгууллагын үйлдвэрлэлийн баазыг бэхжүүлэх, судалгаа шинжилгээний ажил хийх, техник технологийг шинэчлэх, хөндлөнгийн хяналт тавих, хөдөлгөөнт эргүүл ажиллуулах, мэргэжилтэн бэлтгэх, мэргэшүүлэх, авто замын тухай хууль тогтоомжийг хэрэгжүүлэхэд шаардагдах зардлыг санхүүжүүлнэ.

24.6.Улсын авто замын сан нь авто замын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагын, нийслэл, орон нутгийн авто замын сан нь аймаг, нийслэлийн Засаг даргын мэдэлд байна.

24.7.Авто замын санд хөрөнгө төвлөрүүлэх, захиран зарцуулах журмыг Засгийн газар батална.

24.8.Авто замын сангийн хөрөнгийг энэ хуулийн 24.3, 24.4, 24.5-д зааснаас бусад зориулалтаар зарцуулахыг хориглоно.

24.9.Тухайн жилд улсын авто замын сангийн хөрөнгөөр гүйцэтгэх ажил, зарцуулах хөрөнгийг авто замын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага, нийслэл, орон нутгийн чанартай авто замын сангийн хөрөнгөөр гүйцэтгэх ажил, зарцуулах хөрөнгийг аймаг, нийслэлийн Засаг дарга тус тус баталж, хэрэгжүүлнэ.

25 дугаар зүйл.Авто замын сангийн хөрөнгийн эх үүсвэр

25.1.Улсын авто замын сангийн хөрөнгө дараахь эх үүсвэрээс бүрдэнэ:

25.1.1.импортоор оруулж байгаа автомашины онцгой албан татварын 20-иос доошгүй хувь;

25.1.2.гадаадын зээл, тусламж, хандивын хөрөнгө;

25.1.3.улсын төсвөөс хуваарилсан хөрөнгө;

25.1.4.олон улс, улсын чанартай болон тусгай зориулалтын авто зам ашигласны төлбөр;

25.1.5.олон улс, улсын чанартай болон тусгай зориулалтын авто зам дээр замын хөдөлгөөний аюулгүй байдлын зөрчил гаргасан, авто замын талаархи хууль тогтоомжийг зөрчсөн этгээдэд ногдуулсан торгууль;

25.1.6.Монгол Улсын нутаг дэвсгэрээр дамжин өнгөрөх олон улсын тээврийн хэрэгслээс авах төлбөр, хураамж;

25.1.7.авто замын зурвас газарт холбогдох зөвшөөрлийн дагуу үйлчилгээ эрхэлсний төлбөр;

25.1.8.бусад.

25.2.Нийслэл, орон нутгийн чанартай авто замын сангийн хөрөнгө дараахь эх үүсвэрээс бүрдэнэ:

25.2.1.авто тээврийн болон өөрөө явагч хэрэгслийн албан татвар;

25.2.2.нийслэл, орон нутгийн төсвөөс хуваарилсан хөрөнгө;

25.2.3.гадаадын зээл, тусламж, хандивын хөрөнгө;

25.2.4.нийслэл, орон нутгийн авто зам дээр хөдөлгөөний аюулгүй байдлын зөрчил гаргасан, авто замын талаархи хууль тогтоомжийг зөрчсөн этгээдэд ногдуулсан торгууль;

25.2.5.нийслэл, орон нутгийн авто зам, зогсоол ашигласны төлбөр;

25.2.6.авто замын зурвас газарт холбогдох зөвшөөрлийн дагуу үйлчилгээ эрхэлсний төлбөр;

25.2.7.бусад.

26 дугаар зүйл.Авто замын зөвлөл

26.1.Авто замын бэлэн байдлын түвшин, аюулгүй байдлыг хангах, авто замын сангийн орлого, хөрөнгийн зарцуулалтад тавих олон нийтийн

хяналтыг зам хэрэглэгчид болон иргэдийн төлөөллөөс бүрдсэн “Авто замын зөвлөл” хэрэгжүүлнэ.

26.2.Авто замын зөвлөлийн бүрэлдэхүүн, ажиллах журмыг авто замын асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүн батална.

26.3.Авто замын бэлэн байдлын түвшин, аюулгүй байдлыг хангах болон авто замын сангийн үйл ажиллагаатай холбоотой асуудлаар Авто замын зөвлөлөөс гаргасан дүгнэлт, зөвлөмжийг авто зам өмчлөгч, эзэмшигч, хариуцагч биелүүлэх үүрэгтэй.

ЗУРГААДУГААР БҮЛЭГ АВТО ЗАМЫН БҮРТГЭЛ, МЭДЭЭЛЭЛ

27 дугаар зүйл.Авто замын бүртгэл, мэдээллийн сан

27.1.Авто замын бүртгэл, мэдээллийн сан нь авто зам, замын байгууламжтай холбоотой дараахь мэдээллээс бүрдэнэ:

- 27.1.1.техникийн болон ашиглалтын үзүүлэлт;
- 27.1.2.хүчин чадал, зэрэглэл, төлөв байдал;
- 27.1.3.төсөвт өртөг, элэгдэл, хорогдлын бүртгэл, мэдээлэл;
- 27.1.4.ашиглалтад орсон хугацаа;
- 27.1.5.авто зам, замын байгууламжид хийсэн засварын

мэдээлэл;

27.1.6.авто зам, замын байгууламжид гарсан эвдрэл, зам, тээврийн ослын мэдээ;

27.1.7.авто зам, замын байгууламжийг барьж байгуулсан болон арчлалт, засвар хийсэн байгууллагын талаархи мэдээлэл;

27.1.8.бусад.

27.2.Олон улс, улсын болон тусгай зориулалтын авто замын бүртгэл, мэдээллийн нэгдсэн санг авто замын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага, нийслэл, орон нутгийн чанартай авто замын бүртгэл, мэдээллийн нэгдсэн санг аймаг, нийслэлийн Засаг дарга эрхлэн хөтөлнө.

27.3.Авто зам хариуцагч байгууллага өөрийн хариуцсан зам, замын байгууламжийн бүртгэл, мэдээллийн санг хөтөлж, холбогдох мэдээллийг жил бүрийн тогтоосон хугацаанд авто зам эзэмшигчид хүргүүлнэ.

27.4.Олон улс, улсын болон тусгай зориулалтын авто замын бүртгэл, мэдээллийн нэгдсэн санг эрхлэн хөтлөх, мэдээлэх журмыг авто замын асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүн, нийслэл, орон нутгийн чанартай авто замын бүртгэл, мэдээллийн нэгдсэн санг эрхлэн хөтлөх, мэдээлэх журмыг аймаг, нийслэлийн Засаг дарга баталж, мөрдүүлнэ.

ДОЛДУГААР БҮЛЭГ АВТО ЗАМ, ЗАМЫН БАЙГУУЛАМЖИЙГ АШИГЛАХ

28 дугаар зүйл.Авто зам, замын байгууламжийг ашиглалтад оруулах

28.1.Олон улс, улсын чанартай болон тусгай зориулалтын авто замыг ашиглалтад авах асуудлыг авто замын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага, нийслэл, орон нутгийн чанартай авто зам, замын байгууламжийг ашиглалтад авах асуудлыг тухайн аймаг, нийслэлийн Засаг дарга хариуцан зохион байгуулна.

28.2.Энэ хуулийн 28.1-д зааснаас бусад авто зам, замын байгууламжийг ашиглалтад авах асуудлыг захиалагч байгууллага хариуцна.

28.3.Авто зам, замын байгууламжийн барилгын ажил эхлүүлэх, үргэлжлүүлэх, ашиглалтад авах журмыг авто замын асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүн батална.

28.4.Шинээр барьж байгуулсан авто зам, замын байгууламжийн чанарын баталгаат хугацаа нь гүйцэтгэгч болон техник, технологийн хяналт тавьсан хуулийн этгээдэд тус бүр гурван жил байна.

29 дүгээр зүйл.Авто зам, замын байгууламжийг ашиглах

29.1.Иргэн, хуулийн этгээд нь тэдгээрийн харьяалал, өмчийн хэлбэр үл харгалзан авто зам, замын байгууламжийг зориулалтын дагуу ашиглах эрхтэй.

29.2.Авто зам ашиглагч нь дараахь эрх, үүрэгтэй:

29.2.1.хууль тогтоомжид зааснаас бусад тохиолдолд авто зам, замын байгууламжийг үнэ төлбөргүй ашиглах;

29.2.2.авто замын арчлалт, засвар, хөдөлгөөний аюулгүй байдлын талаар холбогдох байгууллага, албан тушаалтанд гомдол гаргах, шаардлага тавих;

29.2.3.авто замын засвар, арчлалт хариуцсан байгууллагын буруугаас өөрт учирсан хохирлыг нөхөн төлүүлэх;

29.2.4.энэ хууль болон холбогдох бусад хууль, тогтоомжийг биелүүлэх;

29.2.5.авто замд үүссэн бусдад хохирол учруулж болзошгүй ноцтой эвдрэл, зөрчлийн талаар хариуцсан байгууллагад нэн даруй мэдээлэх;

29.2.6.барилга байгууламж барих, өргөтгөх, шугам сүлжээнд холболт хийх зэрэг зайлшгүй шаардлагаар авто замыг сэтлэх, орц, гарц гаргах зэрэг авто замын хэвийн байдлыг алдагдуулах тохиолдолд авто зам эзэмшигч байгууллагаас зөвшөөрөл авч, ажил дууссаны дараа ашиглалтын хэвийн байдлыг ханган, хүлээлгэн өгөх.

29.3.Авто зам ашиглагч дараахь үйл ажиллагаа явуулахыг хориглоно:

29.3.1.авто зам, замын байгууламжийг эвдэж гэмтээх;

29.3.2.зохих зөвшөөрөлгүйгээр авто замын бүтээц, төлөвлөлт, зориулалтад өөрчлөлт оруулах;

29.3.3.авто зам барих, засварлах, арчилж хамгаалах ажилд саад учруулах;

29.3.4.авто замын зорчих хэсэг, хөвөө, зурвас газарт хог хаях, ус урсгах, чулуу, төмөр зэрэг зүйлс үлдээх, хөдөлгөөнд саад учруулж, үзэгдэх орчин хязгаарласан хаяг, сурталчилгааны самбар, эд зүйлс байрлуулах;

29.3.5.тусгай хамгаалалтгүй, эсвэл зөвшөөрөлгүйгээр гинжит болон тухайн авто замын үзүүлэлтээс хэтэрсэн овор, хэмжээ, даацтай тээврийн хэрэгсэл зорчуулах;

29.3.6.авто замын зурвас газарт авто замын ашиглалттай холбоогүй болон эрх бүхий байгууллагын зөвшөөрөлгүй аж ахуйн үйл ажиллагаа эрхлэх;

29.3.7.хууль тогтоомжоор хориглосон бусад үйл ажиллагаа.

30 дугаар зүйл.Авто зам, замын байгууламж ашигласны төлбөр

30.1.Олон улс, улсын чанартай болон тусгай зориулалтын авто зам, замын байгууламж ашигласны төлбөр авах замын чиглэл, замын урт,

төлбөрийн хэмжээг Засгийн газар, нийслэл, орон нутгийн чанартай авто зам, замын байгууламж ашигласны төлбөр авах замын чиглэл, замын урт, төлбөрийн хэмжээг тухайн аймаг, нийслэлийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурал тус тус тогтооно.

30.2.Олон улс, улсын чанартай болон тусгай зориулалтын авто зам, замын байгууламж ашигласны төлбөр авах журмыг авто замын асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүн батална.

30.3.Нийслэл, орон нутгийн чанартай болон авто зам, замын байгууламж ашигласны төлбөр авах үйл ажиллагааны журмыг аймаг, нийслэлийн Засаг дарга баталж, мөрдүүлнэ.

30.4.Олон улс, улсын чанартай авто зам, замын байгууламж дээр нутгийн өөрөө удирдах болон захиргааны байгууллагаас төлбөр хураах нэгж байгуулан ажиллуулахыг хориглоно.

30.5.Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүнд зориулсан тээврийн хэрэгслийг авто зам, замын байгууламж ашигласны төлбөрөөс чөлөөлнө.

31 дүгээр зүйл.Авто зам, замын байгууламжийг хаах

31.1.Авто зам, замын байгууламж болон авто тээврийн хөдөлгөөнд аюул учирч болох нөхцөл байдал үүссэн, тээврийн хэрэгсэл зорчих боломжгүй болсон, авто замд засвар хийх зайлшгүй шаардлага гарсан тохиолдолд авто замыг түр хугацаагаар хааж болно.

31.2.Авто зам, замын байгууламжийг хаах, замын чиглэл өөрчлөх журмыг авто замын асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүн батална.

32 дугаар зүйл.Маргаан шийдвэрлэх

32.1.Авто зам, замын байгууламжийг барих, эзэмших, ашиглахтай холбогдон үүссэн маргааныг холбогдох эрх бүхий байгууллага шийдвэрлэнэ.

32.2.Энэ хуулийн 32.1-д заасан эрх бүхий байгууллага маргааныг шийдвэрлэж чадаагүй тохиолдолд шүүхэд хандаж шийдвэрлүүлнэ.

НАЙМДУГААР БҮЛЭГ
АВТО ЗАМ БАРИХ, ЗАСВАРЛАХ, АРЧЛАХ, ЗӨВЛӨХ
ҮЙЛЧИЛГЭЭ ҮЗҮҮЛЭХ ТУСГАЙ ЗӨВШӨӨРӨЛ

33 дугаар зүйл.Авто зам барих, засварлах, арчлах, зөвлөх
үйлчилгээ үзүүлэх тусгай зөвшөөрөл

33.1.Авто зам, замын байгууламжийн техник, эдийн засгийн үндэслэл, зураг төсөл боловсруулах, барих, арчлах, засварлах, техник, технологийн хяналт тавих зөвлөх үйлчилгээ үзүүлэх тусгай зөвшөөрлийг Аж ахуйн үйл ажиллагааны тусгай зөвшөөрлийн тухай хуульд⁶ заасны дагуу авто замын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага олгоно.

33.2.Авто зам, замын байгууламжийн техник, эдийн засгийн үндэслэл, зураг төсөл боловсруулах, барих, арчлах, засварлах, техник, технологийн хяналт тавих зөвлөх үйлчилгээ үзүүлэх тусгай зөвшөөрөл хүсэгч этгээдэд Аж ахуйн үйл ажиллагааны тусгай зөвшөөрлийн тухай хуульд заасан шаардлагаас гадна мэргэжилтэй хүний нөөц, техник, тоног төхөөрөмжийн хүчин чадлыг илтгэх нэмэлт шаардлагыг тавих бөгөөд энэ талаархи журмыг авто замын асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүн батална.

ЕСДҮГЭЭР БҮЛЭГ
Авто замд тавих улсын хяналт

34 дүгээр зүйл.Авто замын улсын хяналт

34.1.Авто зам, замын байгууламжийг барих, арчлах, засварлах, хамгаалах, ашиглахтай холбогдсон хууль тогтоомжийн биелэлтэд тавих төрийн хяналтыг авто замыг өмчлөгч, эзэмшигч, зам хариуцагч байгууллага, Төрийн хяналт, шалгалтын тухай хуульд заасны дагуу мэргэжлийн хяналтын байгууллага, бүх шатны Засаг дарга, холбогдох албан тушаалтан эрх хэмжээнийхээ хүрээнд хэрэгжүүлнэ.

АРАВДУГААР БҮЛЭГ
Бусад зүйл

35 дугаар зүйл.Авто замын тухай хууль тогтоомж
зөрчигчдөд хүлээлгэх хариуцлага

35.1.Авто замын тухай хууль тогтоомж зөрчсөний улмаас бусдад учруулсан хохирлыг холбогдох хууль тогтоомжид заасны дагуу эрх бүхий байгууллага, албан тушаалтан гэм буруутай этгээдээр нөхөн төлүүлнэ.

⁶Аж ахуйн үйл ажиллагааны тусгай зөвшөөрлийн тухай хууль “Төрийн мэдээлэл” эмхэтгэлийн 2001 оны 06 дугаарт нийтлэгдсэн.

35.2.Авто зам, замын байгууламжийн ашиглалтын хэвийн нөхцөлийг хангаагүйгээс иргэн, хуулийн этгээдэд хохирол учирсныг хууль, хяналтын байгууллага тогтоосон бол тухайн авто зам хариуцагч болон эзэмшигч уг хохирлыг хариуцан төлнө.

35.3.Авто замын тухай хууль тогтоомж зөрчсөн этгээд гарсан хохирлыг нөхөн төлсөн нь түүнийг хуулийн бусад хариуцлагаас чөлөөлөх үндэслэл болохгүй.

35.4.Авто замын тухай хууль тогтоомж, стандарт, норм, нормативыг зөрчсөн, авто зам, замын байгууламжийн ашиглалтын хэвийн нөхцөлийг алдагдуулсан нь эрүүгийн хариуцлага хүлээлгэхээргүй бол Зөрчлийн тухай хуулийн холбогдох зүйлд заасны дагуу эрх бүхий албан тушаалтан шийтгэл ногдуулна.

36 дугаар зүйл.Хууль хүчин төгөлдөр болох

36.1.Энэ хуулийн 25 дугаар зүйлийн 25.1.1 дэх заалтыг 2018 оны 01 дүгээр сарын 01-ний өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

36.2.Энэ хуулийг 2017 оны 07 дугаар сарын 01-ний өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ИХ ХУРЛЫН ДАРГА**

М.ЭНХБОЛД

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2017 оны 05 дугаар
сарын 11-ний өдөр

Улаанбаатар
хот

БАРИЛГЫН ТУХАЙ ХУУЛЬД ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ

1 дүгээр зүйл.Барилгын тухай хуулийн 4 дүгээр зүйлийн 4.1.1 дэх заалтын “зам гүүр” гэснийг хассугай.

2 дугаар зүйл.Энэ хуулийг Авто замын тухай хууль /Шинэчилсэн найруулга/ хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ИХ ХУРЛЫН ДАРГА**

М.ЭНХБОЛД

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2017 оны 05 дугаар
сарын 11-ний өдөр

Улаанбаатар
хот

ГАЗРЫН ТУХАЙ ХУУЛЬД НЭМЭЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ

1 дүгээр зүйл. Газрын тухай хуулийн 13 дугаар зүйлийн 13.1 дэх хэсгийн "... ариутгах татуурга, зам" гэсний дараа ", замын зурвас газар" гэж нэмсүгэй.

2 дугаар зүйл. Энэ хуулийг Авто замын тухай хууль /Шинэчилсэн найруулга/ хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ИХ ХУРЛЫН ДАРГА**

М.ЭНХБОЛД

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2017 оны 05 дугаар
сарын 11-ний өдөр

Улаанбаатар
хот

АЖ АХУЙН ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ ТУСГАЙ ЗӨВШӨӨРЛИЙН ТУХАЙ ХУУЛЬД ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ

1 дүгээр зүйл. Аж ахуйн үйл ажиллагааны тусгай зөвшөөрлийн тухай хуулийн 15 дугаар зүйлийн 15.15.4 дэх заалтыг доор дурьдсанаар өөрчлөн найруулсугай:

"15.15.4.авто зам, замын байгууламжийн техник, эдийн засгийн үндэслэл, зураг төсөл боловсруулах, барих, арчлах, засварлах, техник технологийн хяналт тавих зөвлөх үйлчилгээ үзүүлэх;"

2 дугаар зүйл. Энэ хуулийг Авто замын тухай хууль /Шинэчилсэн найруулга/ хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ИХ ХУРЛЫН ДАРГА**

М.ЭНХБОЛД

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2017 оны 05 дугаар
сарын 11-ний өдөр

Улаанбаатар
хот

ХУУЛЬ ХҮЧИНГҮЙ БОЛСОНД ТООЦОХ ТУХАЙ

1 дүгээр зүйл.1998 оны 01 дүгээр сарын 02-ны өдөр баталсан Авто замын тухай хуулийг хүчингүй болсонд тооцсугай.

2 дугаар зүйл.Энэ хуулийг Авто замын тухай хууль /Шинэчилсэн найруулга/ хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ИХ ХУРЛЫН ДАРГА**

М.ЭНХБОЛД

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2017 оны 05 дугаар
сарын 12-ны өдөр

Улаанбаатар
хот

НЯЛХ, БАЛЧИР ХҮҮХДИЙН ХҮНСНИЙ ТУХАЙ

НЭГДҮГЭЭР БҮЛЭГ НИЙТЛЭГ ҮНДЭСЛЭЛ

1 дүгээр зүйл.Хуулийн зорилт

1.1.Энэ хуулийн зорилт нь хүүхдийг эхийн сүүгээр хооллохыг дэмжих бодлогыг тодорхойлох, эрүүл, аюулгүй хүнсээр хангах, түүнд хяналт тавихтай холбогдсон харилцааг зохицуулахад оршино.

2 дугаар зүйл.Нялх, балчир хүүхдийн хүнсний тухай хууль тогтоомж

2.1.Нялх, балчир хүүхдийн хүнсний тухай хууль нь Монгол Улсын Үндсэн хууль¹, Эрүүл мэндийн тухай хууль², Хүнсний тухай хууль³, Хүнсний бүтээгдэхүүний аюулгүй байдлыг хангах тухай хууль⁴, Төрийн хяналт,

¹Монгол Улсын Үндсэн хууль “Төрийн мэдээлэл” эмхэтгэлийн 1992 оны 1 дугаарт нийтлэгдсэн.

²Эрүүл мэндийн тухай хууль “Төрийн мэдээлэл” эмхэтгэлийн 2011 оны 21 дугаарт нийтлэгдсэн.

³Хүнсний тухай хууль “Төрийн мэдээлэл” эмхэтгэлийн 2011 оны 21 дугаарт нийтлэгдсэн.

⁴Хүнсний бүтээгдэхүүний аюулгүй байдлыг хангах тухай хууль “Төрийн мэдээлэл” эмхэтгэлийн 2011 оны 21 дугаарт нийтлэгдсэн.

шалгалтын тухай хууль⁵, Зар сурталчилгааны тухай хууль⁶, энэ хууль болон тэдгээртэй нийцүүлэн гаргасан хууль тогтоомжийн бусад актаас бүрдэнэ.

2.2. Монгол Улсын олон улсын гэрээнд энэ хуульд зааснаас өөрөөр заасан бол олон улсын гэрээг дагаж мөрдөнө.

3 дугаар зүйл. Хуулийн нэр томьёо

3.1. Энэ хуульд хэрэглэсэн дараахь нэр томьёог доор дурдсан утгаар ойлгоно:

3.1.1. “нялх хүүхэд” гэж төрснөөс хойш нэг хүртэлх насны хүүхдийг;

3.1.2. “балчир хүүхэд” гэж нэгээс гурав хүртэлх насны хүүхдийг;

3.1.3. “нялх, балчир хүүхдийг хооллох зориулалтын бүтээгдэхүүн /цаашид “зориулалтын бүтээгдэхүүн” гэх/” гэж эхийн сүүнээс бусад энэ хуулийн 3.1.5-3.1.10-д заасан хоол, хүнсний бүтээгдэхүүн болон хооллох хэрэгслийг;

3.1.4. “олон улсын хүнсний стандарт /цаашид “хүнсний стандарт” гэх/” гэж Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Хүнс, хөдөө аж ахуйн байгууллага болон Дэлхийн эрүүл мэндийн байгууллагын дэргэдэх Хүнсний эрх зүйн хорооноос баталсан стандартыг;

3.1.5. “хооллох хэрэгсэл” гэж нялх, балчир хүүхдийг хооллоход зориулсан угж, хөхөлт болон соруул, сорох хошуу, хөхөлт бүхий тагтай аяга, тэдгээртэй адилтгах бүтээгдэхүүнийг;

3.1.6. “нялхсын сүүн тэжээл” гэж зургаан сар хүртэлх насны хүүхдэд зориулж энэ хуулийн 3.1.4-т заасан стандартын дагуу үйлдвэрлэсэн амьтан, ургамлын гаралтай сүү, сүүн болон тэдгээртэй адилтгах бүтээгдэхүүнийг;

3.1.7. “сүүн тэжээл” гэж зургаан сартайгаас дээш насны хүүхдэд зориулж энэ хуулийн 3.1.4-т заасан стандартын дагуу үйлдвэрлэсэн амьтан, ургамлын гаралтай сүү, сүүн болон тэдгээртэй адилтгах бүтээгдэхүүнийг;

3.1.8. “нэмэгдэл хоол” гэж зургаан сартайгаас эхлэн хүүхдийн хөгжлийн үе шатанд тааруулан нэмэгдлээр өгөх хүнсийг;

⁵Төрийн хяналт, шалгалтын тухай хууль “Төрийн мэдээлэл” эмхэтгэлийн 2011 оны 21 дугаарт нийтлэгдсэн.

⁶Зар сурталчилгааны тухай хууль “Төрийн мэдээлэл” эмхэтгэлийн 2011 оны 21 дугаарт нийтлэгдсэн.

3.1.9.“нялх, балчир хүүхдийн эмчилгээний тусгай сүүн тэжээл” гэж энэ хуулийн 3.1.4-т заасан стандартын дагуу үйлдвэрлэсэн, өвчний улмаас эхийн сүүгээр хооллох боломжгүй хүүхдэд эмчилгээний зориулалтаар өгөх сүүн тэжээл болон тэдгээртэй адилтгах бүтээгдэхүүнийг;

3.1.10.“нялх, балчир хүүхдийн ундаа” гэж зургаан сартайгаас дээш насны хүүхдэд зориулж үйлдвэрлэсэн цай, ундаа болон тэдгээртэй адилтгах бүтээгдэхүүнийг;

3.1.11.“эхийн сүүгээр дагнан хооллох” гэж зургаан сар хүртэлх насны хүүхдэд зөвхөн эхийн сүү өгөхийг.

4 дүгээр зүйл.Хүүхдийг эхийн сүүгээр хооллохыг дэмжих бодлого

4.1.Эхийн сүүгээр хооллохыг дэмжих бодлого нь хүүхдийг төрсний дараа амлуулах, зургаан сар хүртэл эхийн сүүгээр дагнан хооллох, зургаан сартайгаас хоёр нас хүртэл болон цаашид үргэлжлүүлэн хөхүүлэхийг дэмжих үйл ажиллагаа байна.

4.2.Эх нь нас барсан, эсхүл эрүүл мэндийн шалтгаанаар хүүхдийг эхийн сүүгээр хооллох боломжгүй, энэ хуулийн 15.2-т заасан эхийн сүүний нөөцийн банк нөөцгүй тохиолдолд хүүхдийн сүүн тэжээлийг эмнэлгийн мэргэжилтний заавраар хэрэглэж болно.

ХОЁРДУГААР БҮЛЭГ ЗОРИУЛАЛТЫН БҮТЭЭГДЭХҮҮНИЙ НАЙРЛАГА, САВ БАГЛАА БООДОЛ, ШОШГОД ТАВИХ ШААРДЛАГА, ХОРИГЛОХ ЗҮЙЛ

5 дугаар зүйл.Зориулалтын бүтээгдэхүүний найрлагад тавих ерөнхий шаардлага

5.1.Зориулалтын бүтээгдэхүүний найрлага нь энэ хуулийн 3.1.4-т заасан стандартаас гадна дараахь ерөнхий шаардлагыг хангасан байна:

5.1.1.нялх, балчир хүүхдийн хүнсний найрлага, шимт бодисын мэдээллийг Хүнсний бүтээгдэхүүний аюулгүй байдлыг хангах тухай хуулийн 12 дугаар зүйлд заасны дагуу сав, баглаа боодол, шошгод байршуулсан;

5.1.2.зориулалтын бүтээгдэхүүнд энэ хуулийн 3.1.4-т заасан стандартаар зөвшөөрсөн хоёр, түүнээс дээш хүнсний нэмэлтийг оруулсан бол шошго дээрх найрлагын жагсаалтад бичсэн;

5.1.3.хүүхдийн хүнсэнд агуулагдах бохирдуулагчийн хэмжээ нь Хүнсний бүтээгдэхүүний аюулгүй байдлыг хангах тухай хуулийн 11.1.1-д заасан шаардлагыг хангасан;

5.1.4.хүүхдийн хүнс нь пестицид агуулаагүй.

5.2.Хүүхдийн хүнсний дээжинд даавар, антибиотик, пестицид, эмгэг төрөгч нян, хор болон бусад бохирдуулагчийн түвшинг итгэмжлэгдсэн лабораториор тогтоолгосон байна.

5.3.Зориулалтын бүтээгдэхүүн нь энэ хуулийн 3.1.4-т заасан стандарт болон Хүнсний бүтээгдэхүүний аюулгүй байдлыг хангах тухай хуулийн 7.1-д заасан шаардлагыг хангасан байна.

5.4.Зургаан сартайгаас гурав хүртэлх насны хүүхдийн хүнсний найрлагад зөгийн бал болон байгалийн гаралтай чихэр агуулсан байж болно.

5.5.Хүүхдийн хүнсэнд транс тос, хувиргасан амьд организмаас гаралтай түүхий эд ашиглахыг хориглоно.

5.6.Энэ хуулийн 3.1.6, 3.1.9-т заасан зориулалтын бүтээгдэхүүнээс бусад зургаан сар хүртэлх насны хүүхдэд зориулсан хүнсийг импортлох, худалдахыг хориглоно.

5.7.Төрийн болон төрийн бус байгууллага, аж ахуйн нэгж энэ хуулийн 3.1.9-т зааснаас бусад зориулалтын бүтээгдэхүүнийг хандив, тусламжаар авахыг хориглоно.

6 дугаар зүйл.Зориулалтын бүтээгдэхүүний сав, баглаа боодол, шошгод тавих ерөнхий шаардлага

6.1.Зориулалтын бүтээгдэхүүний сав, баглаа боодол, шошго нь Хүнсний бүтээгдэхүүний аюулгүй байдлыг хангах тухай хуулийн 12.4, 12.5-д зааснаас гадна дараахь мэдээллийг агуулсан байна:

6.1.1.бүтээгдэхүүнийг зөв бэлтгэх заавар;

6.1.2.хооллох хэрэгслийн ариутгал, цэвэрлэгээг хийх арга;

6.1.3.бүтээгдэхүүний орц, найрлага, агууламжийг тайлбарласан бичвэр;

6.1.4.үйлдвэрлэх, түгээх, борлуулах чиглэлээр үйл ажиллагаа эрхлэгч /цаашид “хуулийн этгээд” гэх/-ийн шаардлагатай мэдээлэл;

6.1.5.бүтээгдэхүүний сав, баглаа боодлыг нээхийн өмнө болон нээсний дараа хадгалах заавар.

6.2.Зориулалтын бүтээгдэхүүний сав, баглаа боодол, шошгод байршуулах мэдээлэл монгол хэлээр бичигдсэн байна.

6.3.Бүтээгдэхүүний сав, баглаа боодол, шошгод дараахь мэдээлэл байршуулахыг хориглоно:

6.3.1.бүтээгдэхүүний найрлагыг эхийн сүүний найрлага дахь шимт бодис, агууламжтай адилтгасан мэдээлэл;

6.3.2.тухайн бүтээгдэхүүн хүүхэд бүрд тохирно гэсэн агуулгатай мэдээлэл;

6.3.3.үйлдвэрлэгчийн лого, дүрсээр илэрхийлсэн хэрэглэх заавраас бусад зураг, дүрс;

6.3.4.бүтээгдэхүүний найрлагыг тодотгосон эрүүл мэндийн болон шим тэжээллэг чанарын тухай анхааруулга.

7 дугаар зүйл.Сүүн тэжээлийн сав, баглаа боодол, шошгод тавих тусгай шаардлага, хориглох зүйл

7.1.Нялх, балчир хүүхдэд зориулсан сүүн тэжээлийн сав, баглаа боодол, шошгын нүүрэн хэсэгт дараахь мэдээллийг байршуулна:

7.1.1.тухайн бүтээгдэхүүнийг хэрэглэх нас;

7.1.2.“эхийн сүү хамгийн сайн хоол мөн” гэсэн агуулга бүхий санамж;

7.1.3.“зөвхөн эмнэлгийн мэргэжилтэн зөвлөсний дагуу энэ бүтээгдэхүүнийг хэрэглэнэ” гэсэн анхааруулга.

7.2.Сүүн тэжээлийн сав, баглаа боодол, шошго дээрх үйлдвэрлэгчийн брэнд нэр, бусад бичвэр нь уг бүтээгдэхүүнийг эхийн сүүтэй адилтгасан агуулгатай байхыг хориглоно.

8 дугаар зүйл.Нэмэгдэл хоол, ундааны сав, баглаа боодол, шошгод тавих тусгай шаардлага, хориглох зүйл

8.1.Нэмэгдэл хоол, ундааны сав, баглаа боодол, шошгод энэ хуульд заасан ерөнхий шаардлагаас гадна дараахь мэдээллийг байршуулна:

8.1.1.шошгын нүүрэн хэсэгт бүтээгдэхүүнийг хэрэглэх нас;
8.1.2.бэлтгэх, хадгалах горим алдагдсантай холбоотой үүсэх эрүүл мэндийн эрсдэлийг сануулсан анхааруулгыг “САНАМЖ” гарчгийн доор;

8.1.3.энэ бүтээгдэхүүнийг зургаан сар хүртэлх насны хүүхдэд өгч болохгүй тухай анхааруулга;

8.1.4.хэрэглэх зааврын хажууд “ДАВС, ЭСХҮЛ ЧИХЭР НЭМЖ БОЛОХГҮЙ” гэсэн мэдээлэл том үсгээр.

8.2.Нэмэгдэл хоол, хүүхдийн ундааны сав, баглаа боодол, шошгод тухайн бүтээгдэхүүнийг эхийн сүүний найрлага дахь шимт бодис, агууламжтай адилтгасан, эсхүл эхийн сүүний ач холбогдлыг бууруулсан агуулга бүхий мэдээлэл байршуулахыг хориглоно.

8.3.Сүү, сүүн бүтээгдэхүүний сав, баглаа боодол, шошгод “энэ бүтээгдэхүүн нь хүүхдийн хоногийн шимт бодис, эрдэс, аминдэмийн хэрэгцээг дангаар хангахгүй” гэсэн агуулга бүхий анхааруулгыг байршуулна.

9 дүгээр зүйл.Хооллох хэрэгслийн сав, баглаа боодол, шошгод тавих тусгай шаардлага, хориглох зүйл

9.1.Нялх, балчир хүүхдийг хооллох хэрэгслийн сав, баглаа боодол, шошгод дараахь мэдээллийг байршуулна:

9.1.1.энэ хуулийн 7.1.2-т заасан санамж;

9.1.2.“үгж ашиглан хооллох нь таны хүүхдийн хөхөө хөхөх төрөлхийн рефлекс сөрөг нөлөөтэй” гэсэн анхааруулга.

9.2.Хооллох хэрэгслийн сав, баглаа боодол, шошгод хуулийн этгээдийн лого, цэвэрлэх, ариутгахыг харуулсан дүрслэлээс бусад зураг, дүрс байршуулахыг хориглоно.

9.3.Хооллох хэрэгслийн сав, баглаа боодол, шошгод “эмнэлгийн мэргэжилтний зөвлөмжийн дагуу үйлдвэрлэсэн” гэсэн агуулга бүхий мэдээлэл байршуулахыг хориглоно.

9.4.Хуулийн этгээд нь хүнсний бус зориулалтын хуванцраар үйлдвэрлэсэн хооллох хэрэгслийг импортлох, худалдахыг хориглоно.

9.5.Энэ хуулийн 7.1, 7.2, 8.1, 8.3, 9.1-д заасан сав, баглаа, боодол, шошго дээрх мэдээлэл ил тод, монгол хэлээр байна.

9.6.Энэ хуульд заасан хүнсний стандарт, ерөнхий болон тусгай шаардлагыг хангаагүй зориулалтын бүтээгдэхүүнийг үйлдвэрлэх, импортлох, худалдахыг хориглоно.

ГУРАВДУГААР БҮЛЭГ ЗАР СУРТАЛЧИЛГАА, МЭДЭЭЛЭЛ

10 дугаар зүйл. Нялх, балчир хүүхдийн хүнс, хооллох хэрэгслийн зар сурталчилгаа

10.1.Доор дурдсан бүтээгдэхүүнийг сурталчлах, дэмжихийг хориглоно:

10.1.1.энэ хуулийн 3.1.5, 3.1.6, 3.1.7, 3.1.9, 3.1.10-д заасан бүтээгдэхүүн;

10.1.2.эрүүл мэндийн болон хяналтын асуудал эрхэлсэн төрийн байгууллагаас хэвлэл мэдээллийн хэрэгслээр сэрэмжлүүлсэн бүтээгдэхүүн.

10.2.Хуулийн этгээдэд зориулалтын бүтээгдэхүүний борлуулалтыг нэмэгдүүлэх зорилгоор дараахь үйл ажиллагаа явуулахыг хориглоно:

10.2.1.үнийн хямдрал, хөнгөлөлт, тусгай урамшуулал өгөх, танилцуулах дэлгэц ашиглах;

10.2.2.нялх, балчир хүүхдийн хоол тэжээлтэй холбоотой материал бэлтгэх, хэвлүүлэх, түгээх;

10.2.3.анагаах ухааны боловсрол олгодог их, дээд сургууль, коллеж болон судалгаа, шинжилгээний байгууллагыг ивээн тэтгэх;

10.2.4.эрүүл мэндийн байгууллагын орчинд зориулалтын бүтээгдэхүүнтэй холбоотой танилцуулга, зурагт хуудас байршуулах;

10.2.5.нялх, балчир хүүхдийн эрүүл мэнд, хоол тэжээлийн чиглэлээр ажилладаг эрүүл мэндийн ажилтан, мэргэжилтэн, судлаачид санхүүгийн дэмжлэг үзүүлэх, ивээн тэтгэх;

10.2.6.нялх, балчир хүүхдийн эрүүл мэнд, хоол тэжээлийн асуудлаар арга хэмжээ зохион байгуулах, оролцогчдыг сонгох, тэдэнд санхүүгийн дэмжлэг үзүүлэх, ивээн тэтгэх;

10.2.7.зориулалтын бүтээгдэхүүнийг хүүхдийн эмнэлэг, сувилал, асрамжийн газарт бэлэглэх, хямд үнээр өгөх.

10.3.Хуулийн этгээд нь зориулалтын бүтээгдэхүүнийг худалдах зорилгоор эрүүл мэндийн байгууллага, ажилтан, хэрэглэгчдэд бүтээгдэхүүн, түүний дээжийг дангаар нь, эсхүл бусад бүтээгдэхүүнтэй багц байдлаар бэлэглэх, хямд үнээр өгөхийг хориглоно.

10.4.Энэ хуулийн 3.1.5, 3.1.6, 3.1.7-д заасан зориулалтын бүтээгдэхүүнийг эх, хүүхдэд эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээ үзүүлдэг байгууллагын орчинд худалдахыг хориглоно.

10.5.Зориулалтын бүтээгдэхүүний нэр, барааны тэмдэг, лого, бусад ялгарах онцлогийг энэ хуулийн хүрээнд хамаарахгүй бараа бүтээгдэхүүн, үйлчилгээнд ашиглахыг хориглоно.

11 дүгээр зүйл.Нялх, балчир хүүхдийн хоол тэжээлийн мэдээлэл, сургалт

11.1.Нялх, балчир хүүхдийн хооллолтын талаархи мэдээлэл, сургалтыг эрүүл мэндийн байгууллага болон эрх бүхий байгууллагын зөвшөөрөлтэй төрийн бус байгууллага ашиг сонирхлын зөрчлөөс ангид байх зарчмыг баримтлан доор дурдсан агуулгын хүрээнд зохион байгуулна:

11.1.1.зургаан сар хүртэлх насны хүүхдийг эхийн сүүгээр дагнан хооллох, цаашид тогтвортой үргэлжлүүлэн хөхүүлэхийн ач холбогдол;

11.1.2.хүүхдийг эхийн сүүгээр хооллохын давуу тал, ач холбогдол;

11.1.3.хүүхдийг хөхнөөс хүчилж гаргах шийдвэрийн сөрөг үр дагавар;

11.1.4.хүүхдэд зургаан сартайгаас эхлэн нэмэгдэл хоол өгөх, түүний ач холбогдол;

11.1.5.угж, хөхөлт ашиглан хөхүүлэх, нэмэгдэл хоолонд эрт оруулахын сөрөг үр дагавар;

11.1.6.хөхүүл эхийн эрүүл хооллолт;

11.1.7.гэрийн нөхцөлд нэмэгдэл хоолыг бэлтгэх.

11.2.Нялх, балчир хүүхдийн хоол тэжээлийн тухай мэдээлэл, сургалтын материал шинжлэх ухааны үндэслэлтэй байх бөгөөд үйлдвэрлэгч, түгээгчийн лого, зориулалтын бүтээгдэхүүний брэнд нэрийг оролцуулахыг хориглоно.

12 дугаар зүйл.Хүүхдийг сүүн тэжээлээр хооллох

12.1.Эмнэлгийн мэргэжилтэн энэ хуулийн 4.2-т заасны дагуу хүүхдийг сүүн тэжээлээр хооллох эхэд доор дурдсан мэдээллийг өгнө:

12.1.1.бүтээгдэхүүнийг хэрэглэх, хооллох хэрэгслийг цэвэрлэх, ариутгах тухай;

12.1.2.нялхсыг аяга ашиглан хооллох тухай;

12.1.3.бүтээгдэхүүнийг зааврын дагуу хэрэглээгүйн улмаас гарах эрсдэлийн тухай.

13 дугаар зүйл.Зориулалтын бүтээгдэхүүний талаар эрүүл мэндийн ажилтанд өгөх мэдээлэл

13.1.Зориулалтын бүтээгдэхүүний талаар доор дурдсан мэдээллийг эрүүл мэндийн ажилтанд өгнө:

13.1.1.бүтээгдэхүүний техникийн үзүүлэлт, хэрэглэх аргын тухай шинжлэх ухааны нотолгоонд суурилсан мэдээлэл;

13.1.2.тухайн бүтээгдэхүүн, түүний найрлага болон хүүхдийн эрүүл мэнд, өсөлт хөгжлийн харилцан хамаарлыг нотолсон судалгааны эх сурвалж.

ДӨРӨВДҮГЭЭР БҮЛЭГ ТӨРИЙН ЗАХИРГААНЫ ТӨВ БОЛОН ЭРҮҮЛ МЭНДИЙН БАЙГУУЛЛАГА, АЖ АХУЙН НЭГЖ, ИРГЭНИЙ ҮҮРЭГ

14 дүгээр зүйл.Төрийн захиргааны төв байгууллага болон мэргэжлийн салбар зөвлөлийн чиг үүрэг

14.1.Нялх, балчир хүүхдийн хүнсний тухай хуулийн хэрэгжилтийг хангахад эрүүл мэнд, хүнс, нийгмийн хамгааллын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага эрхлэх асуудлын хүрээнд хамтарч ажиллана.

14.2.Эрүүл мэндийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага дараахь чиг үүрэгтэй:

14.2.1.Хүнсний тухай хуулийн 5.1-д заасан хүнс, үндсэн шимт бодис, эрдэс, аминдэмийн зохистой хэмжээг үндэслэн нялх, балчир хүүхдийг хооллох зааврыг батлах, хэрэгжүүлэх;

14.2.2.эх, нялх, балчир хүүхдийн эрүүл хүнс, зөв хооллолтыг дэмжих үндэсний хөтөлбөрийг боловсруулж, Засгийн газраар батлуулах, хэрэгжилтийг хангах;

14.2.3.энэ хуулийг хэрэгжүүлэхтэй холбогдсон журам, зааврыг боловсруулах, батлах, хэрэгжүүлэх.

14.3.Хүнсний асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага нь орон нутагт өргөн хэрэглэдэг хүнсний бүтээгдэхүүнээр хүүхдийн хүнс үйлдвэрлэхийг дэмжиж, урамшуулна.

14.4.Нийгмийн хамгааллын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага нь нийгмийн халамжийн дэмжлэг, туслалцаа зайлшгүй шаардлагатай өрхийн эх, хүүхдэд хүнс тэжээлийн дэмжлэг үзүүлэх асуудлыг Нийгмийн халамжийн тухай хуулийн⁷ 22 дугаар зүйлд заасны дагуу хэрэгжүүлнэ.

14.5.Нялх, балчир хүүхдийн хүнсний аюулгүй байдлыг хангах ажлыг уялдуулан зохицуулах чиг үүрэг бүхий орон тооны бус мэргэжлийн салбар зөвлөл /цаашид “салбар зөвлөл гэх”/ Хүнсний аюулгүй байдлын үндэсний зөвлөлийн дэргэд ажиллах бөгөөд салбар зөвлөлийн дарга нь эрүүл мэндийн асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүн байна.

14.6.Салбар зөвлөл дараахь чиг үүрэгтэй:

14.6.1.хүүхдийг эхийн сүүгээр хооллохыг дэмжсэн шийдвэр гаргах, хэрэгжилтэд хяналт тавих;

14.6.2.энэ хууль болон холбогдох бусад шийдвэрийг зөрчсөн зөрчлийг илрүүлж, олон нийтэд ил тод мэдээлэх, эрх бүхий байгууллагад санал тавьж шийдвэрлүүлэх;

14.6.3.хүүхдийг эхийн сүүгээр хооллохыг дэмжсэн шийдвэр болон холбогдох хууль, тогтоомжийн хэрэгжилтэд жил бүр үнэлгээ хийх, цаашид авах арга хэмжээний тухай Хүнсний аюулгүй байдлын үндэсний зөвлөлд танилцуулах.

15 дугаар зүйл. Эрүүл мэндийн байгууллагын чиг үүрэг

15.1.Хүүхдийг эхийн сүүгээр хооллохыг дэмжсэн шийдвэрийн хэрэгжилтийг хангах талаархи бүх шатны төрийн болон хувийн хэвшлийн эрүүл мэндийн байгууллагын чиг үүрэг:

⁷Нийгмийн халамжийн тухай хууль “Төрийн мэдээлэл” эмхэтгэлийн 2012 оны 8 дугаарт нийтлэгдсэн.

15.1.1.энэ хууль болон холбогдох бусад хууль тогтоомжийг олон нийтэд сурталчлах;

15.1.2.хүүхдийг эхийн сүүгээр хооллохын ач холбогдлын талаархи мэдээлэл, мэргэжил арга зүйгээр эрүүл мэндийн ажилтныг хангах;

15.1.3.эрүүл мэндийн ажилтан болон иргэдэд энэ хуулийн 11, 12, 13 дугаар зүйлд заасан мэдээлэл өгөх сургалтыг зохион байгуулах.

15.2.Амаржих газар, тасаг нярай хүүхдийн хоол тэжээлийн хэрэгцээг хангах зорилгоор эхийн сүүний нөөцийн банк байгуулж, ажиллуулна.

15.3.Эхийн сүүний нөөцийн банк байгуулж, ажиллуулах журмыг эрүүл мэндийн асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүн батална.

16 дугаар зүйл. Эрүүл мэндийн байгууллагын ажилтны үүрэг

16.1.Төрийн болон хувийн хэвшлийн эрүүл мэндийн байгууллагын ажилтан хүүхдийг эхийн сүүгээр хооллохыг дэмжсэн шийдвэрийн хэрэгжилтэд саад учруулсан хууль бус үйлдлийг таслан зогсоох үүрэгтэй.

16.2.Эрүүл мэндийн байгууллагын болон анагаах ухааны боловсрол олгодог байгууллага, судалгаа шинжилгээний байгууллагын ажилтан энэ хуулийг зөрчсөн, ашиг сонирхлын зөрчилд автсан тухай мэдээллийг иргэн, хуулийн этгээдээс эрүүл мэндийн асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүнд бичгээр хүргүүлнэ.

16.3.Эрүүл мэндийн байгууллагын ажилтны гаргасан зөрчлийн талаархи мэдээллийг эрүүл мэндийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагын дэргэдэх Эмнэлгийн мэргэжилтний ёс зүйн хяналтын хороогоор хэлэлцүүлнэ.

16.4.Анагаах ухааны боловсрол олгодог байгууллага, судалгаа шинжилгээний байгууллагын ажилтны гаргасан зөрчлийн талаархи мэдээллийг эрүүл мэндийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагын дэргэдэх Анагаах ухааны ёс зүйн хяналтын хороогоор хэлэлцүүлнэ.

16.5.Энэ хуулийн 16.3, 16.4-т заасан хяналтын хороо нь гаргасан дүгнэлтээ эрүүл мэндийн асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүнд хүргүүлнэ.

17 дугаар зүйл.Төрийн байгууллага, аж ахуйн нэгж, иргэний хүлээх үүрэг

17.1.Төрийн байгууллага, аж ахуйн нэгж нь хүүхэд хөхүүлэх, хооллох орчин, нөхцөлийг бүрдүүлж болно.

17.2.Иргэн хүүхдэд зориулсан хүнстэй холбоотой зүй бус зар сурталчилгаа болон хууль зөрчсөн үйлдлийг холбогдох эрх бүхий байгууллагад мэдэгдэнэ.

ТАВДУГААР БҮЛЭГ БУСАД ЗҮЙЛ

18 дугаар зүйл.Хууль тогтоомжийн биелэлтэд хяналт тавих

18.1.Нялх, балчир хүүхдийн хүнсний тухай хууль тогтоомжийн биелэлтэд дараахь этгээд хяналт тавина:

18.1.1.төрийн хяналтыг бүх шатны Засаг дарга, хяналт хэрэгжүүлэх эрх бүхий байгууллага, хууль тогтоомжоор эрх олгогдсон бусад байгууллага, албан тушаалтан өөрсдийн эрх хэмжээний хүрээнд;

18.1.2.олон нийтийн хяналтыг хэрэглэгчийн эрхийг хамгаалах болон иргэдийн хууль ёсны эрх ашгийг хамгаалах чиглэлээр үйл ажиллагаа явуулдаг төрийн бус байгууллага.

18.2.Энэ хуулийн 14.6.3-т заасан үнэлгээг хийх заавар, журмыг эрүүл мэндийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага, хяналт хэрэгжүүлэх эрх бүхий байгууллагатай хамтран батална.

18.3.Хяналт хэрэгжүүлэх эрх бүхий байгууллага иргэн, олон нийт, хуулийн этгээдээс дараахь хэлбэрээр танилцуулсан, эсхүл ирүүлсэн мэдээлэл, өргөдөл, гомдлын дагуу хяналт шалгалт хийж, илэрсэн зөрчлийг арилгах арга хэмжээ авна:

18.3.1.хяналт хэрэгжүүлэх эрх бүхий байгууллагын өргөдөл, гомдол хүлээж авах нээлттэй утас;

18.3.2.эрх бүхий байгууллагын цахим хуудас;

18.3.3.цахим худалдаа, нийгмийн сүлжээнд байршуулсан нотолгоо бүхий мэдээлэл;

18.3.4.Засгийн газрын иргэд, олон нийттэй харилцах төв;

18.3.5.өргөдөл, гомдол, албан бичиг.

19 дүгээр зүйл.Хууль тогтоомж зөрчигчид хүлээлгэх хариуцлага

19.1.Энэ хуулийг зөрчсөн албан тушаалтны үйлдэл нь гэмт хэргийн шинжгүй бол Төрийн албаны тухай хуульд заасан хариуцлага хүлээлгэнэ.

19.2.Энэ хуулийг зөрчсөн хүн, хуулийн этгээдэд Эрүүгийн хууль, эсхүл Зөрчлийн тухай хуульд заасан хариуцлага хүлээлгэнэ.

20 дугаар зүйл.Хууль хүчин төгөлдөр болох

20.1.Энэ хуулийг 2017 оны 07 дугаар сарын 01-ний өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ИХ ХУРЛЫН ДАРГА**

М.ЭНХБОЛД

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2017 оны 05 дугаар
сарын 12-ны өдөр

Улаанбаатар
хот

**ЭХИЙН СҮҮ ОРЛУУЛАГЧ БҮТЭЭГДЭХҮҮНИЙ ТУХАЙ
ХУУЛЬ ХҮЧИНГҮЙ БОЛСОНД ТООЦОХ ТУХАЙ**

1 дүгээр зүйл.2005 оны 07 дугаар сарын 01-ний өдөр баталсан Эхийн сүү орлуулагч бүтээгдэхүүний тухай хуулийг хүчингүй болсонд тооцсугай.

2 дугаар зүйл.Энэ хуулийг Нялх, балчир хүүхдийн хүнсний тухай хууль хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ИХ ХУРЛЫН ДАРГА**

М.ЭНХБОЛД

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2017 оны 05 дугаар
сарын 12-ны өдөр

Улаанбаатар
хот

**ХҮНСНИЙ ТУХАЙ ХУУЛЬД НЭМЭЛТ
ОРУУЛАХ ТУХАЙ**

1 дүгээр зүйл.Хүнсний тухай хуулийн 6 дугаар зүйлд доор дурдсан агуулгатай 6.12 дахь хэсэг нэмсүгэй:

“6.12.Засгийн газар Нялх, балчир хүүхдийн хүнсний тухай хуулийн 3.1.9-д зааснаас бусад зориулалтын бүтээгдэхүүнийг хандив, тусламжаар авахыг хориглоно.”

2 дугаар зүйл.Энэ хуулийг Нялх, балчир хүүхдийн хүнсний тухай хууль хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ИХ ХУРЛЫН ДАРГА**

М.ЭНХБОЛД

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2017 оны 05 дугаар
сарын 12-ны өдөр

Улаанбаатар
хот

ХҮНСНИЙ БҮТЭЭГДЭХҮҮНИЙ АЮУЛГҮЙ БАЙДЛЫГ ХАНГАХ ТУХАЙ ХУУЛЬД ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ

1 дүгээр зүйл.Хүнсний бүтээгдэхүүний аюулгүй байдлыг хангах тухай хуулийн 4 дүгээр зүйлийн 4.1.14 дэх заалт, 6 дугаар зүйлийн 6.5.3 дахь заалтын “нярай” гэснийг “нялх, балчир” гэж тус тус өөрчилсүгэй.

2 дугаар зүйл.Энэ хуулийг Нялх, балчир хүүхдийн хүнсний тухай хууль хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ИХ ХУРЛЫН ДАРГА**

М.ЭНХБОЛД

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2017 оны 05 дугаар
сарын 12-ны өдөр

Улаанбаатар
хот

ЗАР СУРТАЛЧИЛГААНЫ ТУХАЙ ХУУЛЬД НЭМЭЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ

1 дүгээр зүйл.Зар сурталчилгааны тухай хуулийн 16 дугаар зүйлд доор дурдсан агуулгатай 16.1.7, 16.1.8 дахь заалт нэмсүгэй:

1/16 дугаар зүйлийн 16.1.7, 16.1.8 дахь заалт:

“16.1.7.Нялх, балчир хүүхдийн хүнсний тухай хуулийн 3.1.8-д зааснаас бусад нялх, балчир хүүхдэд зориулж үйлдвэрлэсэн хүнс болон хооллох хэрэгслийг сурталчлах;

16.1.8.чихэр, давс, транс болон ханасан тос ихээр агуулсан хоол, хүнсний бүтээгдэхүүний зар сурталчилгаанд хүүхэд оролцуулах.”

2 дугаар зүйл.Энэ хуулийг Нялх, балчир хүүхдийн хүнсний тухай хууль хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ИХ ХУРЛЫН ДАРГА**

М.ЭНХБОЛД

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2017 оны 05 дугаар
сарын 25-ны өдөр

Улаанбаатар
хот

УСАН ЗАМЫН ТЭЭВРИЙН ТУХАЙ /Шинэчилсэн найруулга/

НЭГДҮГЭЭР БҮЛЭГ НИЙТЛЭГ ҮНДЭСЛЭЛ

1 дүгээр зүйл.Хуулийн зорилт

1.1.Энэ хуулийн зорилт нь усан замын тээврийн хэрэгслээр зорчигч, ачаа тээвэрлэх үйл ажиллагаа болон усан замын тээврийн хэрэгсэлд тавигдах нөхцөл, шаардлагыг тодорхойлох, усан замын тээврийн хэрэгслийг ашиглахтай холбогдсон харилцааг зохицуулахад оршино.

1.2.Хуульд өөрөөр заагаагүй бол усан замын тусгай зориулалтын тээврийн хэрэгслийг нийтийн зориулалтаар ашиглах харилцааг энэ хуулийн дагуу зохицуулна.

2 дугаар зүйл.Усан замын тээврийн тухай хууль тогтоомж

2.1.Усан замын тээврийн тухай хууль тогтоомж нь Монгол Улсын Үндсэн хууль¹, энэ хууль болон тэдгээртэй нийцүүлэн гаргасан хууль тогтоомжийн бусад актаас бүрдэнэ.

2.2.Монгол Улсын олон улсын гэрээнд энэ хуульд зааснаас өөрөөр заасан бол олон улсын гэрээний заалтыг дагаж мөрдөнө.

2.3.Монгол Улсын нутаг дэвсгэрт гадаад улсын хуулийн этгээд, иргэн усан замын тээврийн хэрэгслээр тээвэрлэлт гүйцэтгэхэд Монгол Улсын олон улсын гэрээнд өөрөөр заагаагүй бол тус улсын хууль тогтоомжийг дагаж мөрдөнө.

¹Монгол Улсын Үндсэн хууль “Төрийн мэдээлэл” эмхэтгэлийн 1992 оны 1 дугаарт нийтлэгдсэн.

3 дугаар зүйл.Хуулийн нэр томъёоны тодорхойлолт

3.1.Энэ хуульд хэрэглэсэн дараахь нэр томъёог доор дурдсан утгаар ойлгоно:

3.1.1.“усан зам” гэж усан замын тээврийн хэрэгслийг аюулгүйгээр зорчиход тогтоосон хөвөлтийн болон бусад дохио, тэмдэг бүхий байгалийн болон хиймлээр барьж байгуулсан усан зурвасыг;

3.1.2.“усан замын тээвэр” гэж гол мөрөн, нуурын усанд усан замын тээврийн хэрэгслээр хийх зорчигч, ачаа тээвэрлэлтийг;

3.1.3.“усан замын тээврийн хэрэгсэл” гэж усан замаар зорчигч, ачаа тээвэрлэхэд зориулсан бүх төрлийн усан онгоц, чирэгч онгоц, чиргүүл онгоц, шумбагч онгоц, ахуйн болон спортын зориулалттай завь, хийлдэг завь, усны мотоцикл, хөвөгч төхөөрөмж, инженерийн хөвөгч байгууламжийг;

3.1.4.“усан замын тусгай зориулалтын тээврийн хэрэгсэл” гэж төрийн тусгай чиг үүргийг хэрэгжүүлэх цэрэг, цагдаа, онцгой байдал, хил хамгаалах болон гаалийн байгууллагын усан замын тээврийн хэрэгслийг;

3.1.5.“усан замын тээврийн хэрэгсэл эзэмшигч” гэж усан замын тээврийн хэрэгслийг хууль ёсоор эзэмшиж зорчигч, ачаа тээвэрлэхэд ашиглаж байгаа этгээдийг;

3.1.6.“зорчигч” гэж усан замын тээврийн хэрэгсэл дээр буюу тавцан дээр зорчиж байгаа хүнийг;

3.1.7.“ачаа” гэж усан замын тээврийн хэрэгслээр тээвэрлэж байгаа эд зүйлсийг;

3.1.8.“тээвэрлэлт” гэж усан замын тээврийн хэрэгслээр зорчигч болон ачааг усан замын нэг зогсоолоос нөгөө зогсоолд шилжүүлэн зөөхтэй холбоотой ажил, үйлчилгээг;

3.1.9.“тээвэрлэгч” гэж усан замын тээвэрлэлтийн ажил, үйлчилгээ эрхэлж байгаа этгээдийг;

3.1.10.“тээвэрлүүлэгч” гэж усан замын тээвэрлэлтийн үйлчилгээ хэрэглэгчийг;

3.1.11.“зогсоол” гэж зорчигчдыг буулгах, суулгах, ачаа ачих, буулгахад зориулагдсан, гэрэлтүүлэг, аврах хэрэгсэл зэргээр бүрэн хангагдсан эрэг дээрх байгууламжийг;

3.1.12.“тээврийн баримт бичиг” гэж зорчигч, ачааг ачсан, хүлээн авсан тухай тэмдэглэгээ хийж, баталгаажуулсан баримтыг;

3.1.13.“усан замын төв буудал” гэж энэ хуулийн 3.1.11-д зааснаас гадна усан замын тээврийн хэрэгсэлд засвар үйлчилгээ хийх, шатахуун түгээх, зорчигчийн танхим, ачаа, тээш хадгалах агуулах, эмнэлгийн анхан шатны тусламж үзүүлэх эмчилгээний, уснаас эрэн хайх, аврах бүлгийн тоног төхөөрөмж, багаж хэрэгсэл хадгалах хэсэг болон бусад шаардлагатай өрөө бүхий цахилгаан эрчим хүчээр хангагдсан усан замын тээврийн хэрэгслийн нэгдсэн зогсоолыг;

3.1.14.“усан замын тээврийн хэрэгслийн жолооч” гэж энэ хуулийн 8.1-д заасан усан замын тээврийн хэрэгслийг жолоодох эрх бүхий этгээдийг;

3.1.15.“усан замын тээврийн хэрэгслийн мэргэшсэн жолооч” гэж усан замын тээврийн хэрэгслээр ажил үйлчилгээ эрхлэх зорилгоор эрх бүхий байгууллагаас баталсан журмын дагуу сургалтын хөтөлбөрт хамрагдаж мэргэжлийн үнэмлэх авсан усан замын тээврийн хэрэгслийн жолоочийг;

3.1.16.“улс хоорондын тээвэрлэлт” гэж Монгол Улсын хилийг нэвтрэн хийх усан замын тээвэрлэлтийг;

3.1.17.“аймаг хоорондын тээвэрлэлт” гэж хот, аймгийн нутаг дэвсгэрийг дамжин хийх тээвэрлэлтийг;

3.1.18.“усан замын объект” гэж усан замын тээврийн хэрэгслийн зогсоол, төв буудал, чиглүүлэгч гэрэлт цамхаг болон бусад хөвөгч тоног төхөөрөмжийг.

ХОЁРДУГААР БҮЛЭГ УСАН ЗАМЫН ТЭЭВРИЙН ТАЛААРХИ ТӨРИЙН БАЙГУУЛЛАГЫН БҮРЭН ЭРХ

4 дүгээр зүйл.Монгол Улсын Их Хурлын бүрэн эрх

4.1.Монгол Улсын Их Хурал усан замын тээврийн талаар дараахь бүрэн эрхийг хэрэгжүүлнэ:

4.1.1.олон улсын усан замын тээвэртэй холбоотой гэрээг соёрхон батлах;

4.1.2.усан замын тээврийн тухай хууль тогтоомжийн биелэлтийг хянан шалгах.

5 дугаар зүйл. Монгол Улсын Засгийн газрын бүрэн эрх

5.1. Засгийн газар усан замын тээврийн талаар дараахь бүрэн эрхийг хэрэгжүүлнэ:

5.1.1. усан замын тээврийн талаар төрөөс баримтлах бодлогыг батлах;

5.1.2. усан замын тээврийн тухай хууль тогтоомжийн биелэлтийг хангах;

5.1.3. усан замын тээврийн тухай хууль тогтоомжийн биелэлтэд тавих хяналтыг хэрэгжүүлэх, усан замын тээврийн улсын хяналтын дүрмийг батлах;

5.1.4. импортоор оруулж ирэх усан замын тээврийн хэрэгсэлд тавигдах эрүүл ахуй, халдвар судлал, хорио цээрийн шаардлагыг тогтоосон журам батлах;

5.1.5. усан замын тээврийн хэрэгслийн ангилал, зориулалтыг харгалзан техникийн хяналтын үзлэгийн төлбөрийн жишгийг ялгавартай тогтоох.

6 дугаар зүйл. Усан замын тээврийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагын бүрэн эрх

6.1. Усан замын тээврийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага дараахь бүрэн эрхийг хэрэгжүүлнэ:

6.1.1. усан замын тээврийн талаар төрөөс баримтлах бодлого боловсруулах, хэрэгжүүлэх;

6.1.2. усан замын тээврийн тухай хууль тогтоомж, Засгийн газрын шийдвэрийн биелэлтийг зохион байгуулах;

6.1.3. усан замын тээврийн хэрэгслийг зориулалтын дагуу үйлчилгээ эрхлэх тусгай зөвшөөрөл олгох, сунгах, түдгэлзүүлэх, сэргээх, хүчингүй болгох;

6.1.4. усан замын сүлжээн дэх улс болон аймаг хоорондын тээвэрлэлтийн чиглэлийг батлах;

6.1.5. тээвэрлэлтийн үйл ажиллагаа, усан замын тээврийн хэрэгсэл, усан замын төв буудал, зогсоол, аврах хэрэгсэл, тоног

төхөөрөмжийн техник ашиглалтын талаар мөрдөх нийтлэг дүрэм, журам, норм, нормативыг батлах, биелэлтийг хангуулах;

6.1.6.усан замын тээврийн асуудлаар олон улсын үйл ажиллагаанд оролцох, улс хооронд тээвэрлэх зорчигч, ачааны хэмжээ болон тээвэрлэлтийн аюулгүй байдал, үйлчилгээний чанарын шаардлагын талаар холбогдох улстай тохиролцох;

6.1.7.усан замын зорчигч, ачаа тээвэрлэлтийн үнэ, тарифын аргачлалыг боловсруулах, хяналт тавих;

6.1.8.усан замын тээврийн хэрэгслийн хөвөлтийн аюулгүй байдлын дүрэм боловсруулах, батлах;

6.1.9.усан замын тээврийн боловсон хүчин, тээврийн хэрэгслийн жолооч, мэргэшсэн жолооч бэлтгэх журам, сургалтын хөтөлбөрийг мэргэжлийн боловсрол, сургалтын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагатай хамтран батлах;

6.1.10.Боловсролын тухай хуулийн² 42.1, 42.5, 42.6-д заасан шаардлагыг хангасан тохиолдолд энэ хуулийн 6.1.9-д заасан усан замын тээврийн мэргэжилтэй ажилтан бэлтгэх, мэргэжил дээшлүүлэх, давтан сургах чиг үүргээ холбогдох төрийн болон төрийн бус мэргэжлийн байгууллагад шилжүүлэх;

6.1.11.усан замын тээврийн аюулгүй байдалтай холбоотой объектод гэрчилгээ олгох, хугацааг сунгах, түдгэлзүүлэх, хүчингүй болгох;

6.1.12.усан замын тээврийн аюулгүй байдалтай холбоотой объектод гэрчилгээ олгох журам, гэрчилгээний загварыг батлах;

6.1.13.усан замын объект болон усан замын тээврийн хэрэгслийн техник ашиглалтын дүрмийг батлах;

6.1.14.гэрээний үндсэн дээр зарим чиг үүргийг төрийн болон төрийн бус мэргэжлийн байгууллагад шилжүүлэх.

7 дугаар зүйл.Аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн Засаг даргын бүрэн эрх

7.1.Аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн Засаг дарга усан замын тээврийн талаар дараахь бүрэн эрхийг хэрэгжүүлнэ:

²Боловсролын тухай хууль “Төрийн мэдээлэл” эмхэтгэлийн 2002 оны 19 дугаарт нийтлэгдсэн.

7.1.1.усан замын тээврийн талаар төрөөс баримтлах бодлоготой уялдуулан тухайн нутаг дэвсгэрт усан замын тээвэр зохицуулалтын асуудлыг төрийн захиргааны төв байгууллагатай хамтран шийдвэрлэх, хэрэгжилтийг зохион байгуулах;

7.1.2.нутаг дэвсгэртээ усан замын тээврийн тухай хууль тогтоомж, Засгийн газрын шийдвэр, усан замын тээврийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага болон иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын шийдвэрийн биелэлтийг хангах;

7.1.3.усан замын тээврийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв болон улсын мэргэжлийн хяналтын байгууллагатай хамтран нутаг дэвсгэртээ усан замын тээврийн хяналтыг хэрэгжүүлэх, түүнд шаардагдах санхүүжилтийг жил бүрийн улсын болон орон нутгийн төсөв, бусад эх үүсвэрт тусгаж шийдвэрлэх;

7.1.4.орон нутгийн усан замын сүлжээнд усан замын тээврийн хэрэгслээр зорчигч, ачаа тээвэрлэх, аялах чиглэл, хөвөлтийн улирлын эхлэх, дуусах хугацаа, бүсийг усан замын тээврийн хэрэгслийн зориулалт, хүчин чадалд нийцүүлэн тухайн орон нутгийн байгаль орчны асуудал хариуцсан байгууллагатай хамтран батлах;

7.1.5.тухайн орон нутгийн өмчийн усан замын дохио, тэмдэг болон зогсоолын засвар, арчлалт, хамгаалалт, ашиглалтад хяналт тавих, санхүүжилтийг жил бүрийн улс, орон нутгийн төсөв, бусад эх үүсвэрт тусгаж шийдвэрлэх;

7.1.6.тухайн орон нутгийн өмчийн усан замын зогсоол, төв буудал, бусад хөвөгч байгууламжийн үйл ажиллагаа болон тэдгээрийг зохих төлбөртэйгөөр хэрэглэгчид ашиглуулах асуудлыг зохицуулах;

7.1.7.усан замын тээврийн хөвөлтийн улиралд ажиллах авран хамгаалах байнгын бус ажиллагаатай нэгжийг орон нутаг дахь хэрэгцээ шаардлагыг харгалзан нутаг дэвсгэртээ байгуулах эсэхийг шийдвэрлэх, орон нутгийн онцгой байдлын газар болон усан замын тээврийн хэрэгслийн ахмад, өмчлөгч, эзэмшигч, жолооч нартай хамтран ажиллах, хяналт тавих, санхүүжилтийг жил бүрийн улс, орон нутгийн төсөв, бусад эх үүсвэрт тусгаж шийдвэрлүүлэх;

7.1.8.усан замын тээврийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв, холбогдох төрийн байгууллага болон онцгой байдлын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллагатай хамтран усан замын тээврийн тухай хууль тогтоомжийг олон нийтэд сурталчлан таниулах, хэрэгжилтийг зохион байгуулах.

**ГУРАВДУГААР БҮЛЭГ
УСАН ЗАМЫН ТЭЭВРИЙН ХЭРЭГСЛИЙН БҮРТГЭЛ,
УСАН ЗАМЫН ТЭЭВРИЙН АЖИЛ ҮЙЛЧИЛГЭЭ
ЭРХЛЭХ ТУСГАЙ ЗӨВШӨӨРӨЛ**

8 дугаар зүйл.Тээврийн хэрэгслийн бүртгэл

8.1.Хөдөлгүүрийн хүчин чадал нь арваас дээш морины хүчтэй, эсхүл гурван метрээс илүү урттай усан замын тээврийн хэрэгсэл болон хүчин чадал нь арваас доош морины хүчтэй, эсхүл гурван метрээс илүүгүй урттай боловч ажил, үйлчилгээ эрхэлж байгаа усан замын тээврийн хэрэгслийг энэ хуулийн 16.3-т заасан журмын дагуу бүртгэнэ.

8.2.Энэ хуулийн 8.1-д зааснаас бусад ахуйн зориулалтын усан замын тээврийн хэрэгслийн бүртгэлийг орон нутгийн захиргааны байгууллага энэ хуулийн 16.3-т заасан журмын дагуу бүртгэнэ.

8.3.Энэ хуулийн 8.1-д заасан усан замын тээврийн хэрэгслийг өмчлөгч, эзэмшигч нь усан замын тээврийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага, түүний эрх олгосон захиргааны байгууллагад бүртгүүлж, тээврийн хэрэгслийн гэрчилгээ авна. Гэрчилгээнд тээврийн хэрэгслийн төрөл, нэр, дугаар, зориулалт, даац, үйлдвэрлэгдсэн он, хөдөлгүүрийн болон бүхээгийн дугаар, өмчлөгч, эзэмшигчийн нэр, хаяг, шилжилт хөдөлгөөн, хасалт зэрэг бусад шаардлагатай мэдээллийг тэмдэглэсэн байна.

8.4.Усан замын тээврийн хэрэгслийн шилжилт хөдөлгөөнийг заавал бүртгүүлнэ.

8.5.Усан замын тээврийн хэрэгслийн дугаарыг усан замын тээврийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага, түүний эрх олгосон захиргааны байгууллага олгоно.

8.6.Усан замын тээврийн хэрэгслийн нэр, дугаарыг уг тээврийн хэрэгслийн үзэгдэх орчны хэсэгт дэвсгэр өнгөнөөс ялгагдах тод өнгөөр тэмдэглэнэ.

8.7.Улсын бүртгэлд бүртгэгдсэн усан замын тээврийн хэрэгсэл дээр Монгол Улсын Төрийн далбааг мандуулна.

9 дүгээр зүйл.Тусгай зөвшөөрөл

9.1.Усан замын тээврийн үйлчилгээ эрхлэх аж ахуйн нэгж, иргэнд Аж ахуйн үйл ажиллагааны тусгай зөвшөөрлийн тухай хуулийн³ дагуу тусгай зөвшөөрөл олгоно.

9.2.Тусгай зөвшөөрөл авах аж ахуйн нэгж, иргэн дараахь нөхцөл, шаардлагыг хангасан байна:

9.2.1.ажил, үйлчилгээг гүйцэтгэх мэргэжлийн боловсон хүчин, усан замын тээврийн хэрэгслийн бичиг баримтын бүрдэл, усан замын тогтоосон чиглэл, аюулгүй ажиллагааны шаардлага;

9.2.2.тухайн ажил, үйлчилгээнд мөрдүүлэхээр эрх бүхий байгууллагаас баталсан стандарт, дүрэм, журмаар тогтоосон нөхцөл.

9.3.Энэ хуульд заасан тусгай зөвшөөрөл олгох эрх бүхий байгууллага нь тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч аж ахуйн нэгж, иргэнтэй гэрээ байгуулж ажиллана.

9.4.Усан замын тээврийн ажил, үйлчилгээ эрхлэхээр хэд хэдэн сонирхогч этгээд өргөдөл гаргасан тохиолдолд уг ажил, үйлчилгээний эрэлт, хэрэгцээ, усан замын тээврийн хэрэгсэлд тавигдах шаардлагыг хангасан байдлыг харгалзан сонгон шалгаруулах замаар тусгай зөвшөөрөл олгож болно.

10 дугаар зүйл.Усан замын тээврийн хэрэгсэлд тавигдах техникийн шаардлага

10.1.Усан замын тээврийн хэрэгсэлд тавигдах техникийн шаардлагыг усан замын тээврийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага батална.

10.2.Энэ хуулийн 10.1-д заасан техникийн шаардлага нь усан замын тусгай зориулалтын тээврийн хэрэгсэлд нэгэн адил хамаарна.

10.3.Усан замын тээврийн хэрэгслийг жижиг /таван метр хүртэл урттай, дөрвөөс ихгүй хүний суудалтай/, бага /таваас хорин метр хүртэл урттай, арван хоёроос ихгүй хүний суудалтай/, дунд /хориос тавин метр хүртэл урттай/, том оврын /тавин метр, түүнээс илүү урттай/ гэж ангилна.

³Аж ахуйн үйл ажиллагааны тусгай зөвшөөрлийн тухай хууль “Төрийн мэдээлэл” эмхэтгэлийн 2001 оны 6 дугаарт нийтлэгдсэн.

10.4.Энэ хуулийн 8.1-д заасан жижиг болон бага оврын усан замын тээврийн хэрэгслийг усан замын тээврийн хэрэгслийн жолооч, эсхүл мэргэшсэн жолооч, дунд болон том оврын усан замын тээврийн хэрэгслийг хөлөг онгоцны ахмад удирдана.

10.5.Энэ хуулийн 8.2-т заасан усан замын тээврийн хэрэгсэлд энэ хуулийн 10.4 дэх хэсэг хамаарахгүй.

10.6.Ахмад хөлөг онгоцны инженерийн мэргэжилтэй байна.

ДӨРӨВДҮГЭЭР БҮЛЭГ УСАН ЗАМЫН ТЭЭВЭРЛЭЛТ

11 дүгээр зүйл.Тээвэрлэлт гүйцэтгэх

11.1.Усан замын тээвэрлэлтийг Иргэний хууль⁴ болон энэ хуульд нийцсэн гэрээний дагуу гүйцэтгэнэ.

11.2.Усан замын тээврийн хэрэгслээр зорчигч, ачаа тээвэрлэх дүрэм болон хүний амь нас, эрүүл мэнд, хүрээлэн байгаа орчинд аюул, хохирол учруулж болзошгүй ачаа тээвэрлэх журмыг усан замын тээврийн асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүн батална.

12 дугаар зүйл.Тээвэрлэгчийн эрх, үүрэг

12.1.Тээвэрлэгч дараахь эрх эдэлнэ:

12.1.1.зорчих тасалбарыг урьдчилан аваагүй зорчигч болон тээврийн хөлс төлөхгүй байгаа, мөн тээвэрлэлтийн нөхцөлийн дагуу бэлтгээгүй ачааг тээвэрлэхээс татгалзах;

12.1.2.усан замын тээврийн хэрэгслийн ахмад, багийн гишүүд, өмчлөгч, эзэмшигч, жолооч зорчигчид нийгмийн хэв журмыг сахих, тээврийн үйлчилгээний дотоод дүрэм, журмыг биелүүлэх шаардлага тавих;

12.1.3.усан замын тээврийн хэрэгслийн хөвөлтийн аюулгүй байдлыг хангах, тээвэрлэж байгаа ачааны бүрэн бүтэн байдал, зорчигчийн амь нас, эрүүл мэндийг хамгаалах талаар удирдамж, заавар гаргах, түүнчлэн усан замын тээврийн хэрэгсэл дээр мөрдөх зааврыг гаргаж, мөрдүүлэх;

⁴Иргэний хууль “Төрийн мэдээлэл” эмхэтгэлийн 2002 оны 7 дугаарт нийтлэгдсэн.

12.1.4.өөрийн хөрөнгөөр холбогдох хууль тогтоомжийн дагуу барьж байгуулсан усан замын зогсоолыг шаардлагад нийцүүлэн тоноглож, төлбөртэйгээр эзэмшүүлж, ашиглуулах;

12.1.5.хууль тогтоомжид заасан бусад эрх.

12.2.Тээвэрлэгч дараахь үүрэг хүлээнэ:

12.2.1.өөрийн тээвэрлэлтийн үйлчилгээний талаархи үнэн зөв мэдээллээр тээвэрлүүлэгчийг хангах, зорчигчийн амь нас, эрүүл мэнд, ачаанд аюул, хохирол учруулахгүй, байгаль орчныг бохирдуулахгүй байх;

12.2.2.тээвэрлэлтийн нөхцөл, техникийн шаардлага хангасан усан замын зориулалтын тээврийн хэрэгслээр зорчигчийг тав тухтай, аюул, осолгүй тээвэрлэх, аюул ослын үед зорчигчийг авран хамгаалах хэрэгсэл, багаж, төхөөрөмжөөр хангах;

12.2.3.зорчигч, ачааг усан замын урьдчилан тогтоосон чиглэл, цагийн хуваарийг баримтлан тээвэрлэх;

12.2.4.усан замын тээврийн хэрэгслийн ахмад, багийн гишүүд, өмчлөгч, эзэмшигч, жолооч нь усан замын тээврийн хэрэгслийг гал түймрээс урьдчилан сэргийлэх, хөвөлтийн аюулгүй байдлыг хангах, байгаль орчныг бохирдуулахаас сэргийлэх, иргэний эрүүл мэнд, амгалан тайван байдлыг алдагдуулахгүй байх нөхцөлийг хангах;

12.2.5.усан замын тээвэрлэлтийн үед аюул, осол гарсан тохиолдолд тухайн орон нутаг дахь онцгой байдлын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллагад шуурхай мэдэгдэх;

12.2.6.усан замын тээвэрлэлт эхлэх болон тээвэрлэлтийн үеийн ус цаг уур, орчны мэдээг орон нутгийн ус цаг уур, орчны хяналт шинжилгээний байгууллагаас тогтмол авч байх;

12.2.7.усан замын тээврийн хэрэгсэл дээр ажиллах мэргэжлийн боловсон хүчинтэй байх ба тэднийг сургаж бэлтгэх;

12.2.8.зорчигчид хүрэх боомт, зогсоол хүртэл тасалбар худалдаж, тасалбарт нийцсэн суудлыг олгох;

12.2.9.усан замын тээврийн хэрэгсэл дээр хүн төрсөн, нас барсан бол тухай бүр ахмад, өмчлөгч, эзэмшигч нь бичгээр баримт үйлдэх;

12.2.10.усан замын тээврийн хэрэгслийн сүйрлээс зайлсхийх боломжгүй тохиолдолд ахмад, багийн гишүүд, жолооч нь зорчигчдыг аврах бүх арга хэмжээг авсны дараа усан замын тээврийн хэрэгслийг орхихыг багийн гишүүдэд зөвшөөрөх. Ахмад, жолооч нь усан замын тээврийн хэрэгслийг хамгийн сүүлд орхиж гарах;

12.2.11.аюул, осол, сүйрлийн дуудлага хүлээн авсан буюу усны мандалд живэх аюулд учирсан хүнийг олж илрүүлсэн усан замын тээврийн хэрэгслийн ахмад, багийн гишүүд, жолооч нь өөрсдийн аюулгүй ажиллагааг хангаж, тэдгээрт тусламж үзүүлэх.

13 дугаар зүйл.Тээвэрлэгчийн үйл ажиллагаанд хориглох зүйл

13.1.Усан замын тээврийн хэрэгслийн ахмад, багийн гишүүд, өмчлөгч, эзэмшигч, жолооч доор дурдсан үйлдэл хийхийг хориглоно:

13.1.1.согтууруулах ундаа, мансууруулах үйлчилгээтэй эм, бодис хэрэглэсэн үедээ усан замын тээврийн хэрэгсэл жолоодох;

13.1.2.согтууруулах ундааны зүйл уусан эсэхээ усан замын тээврийн хяналтын улсын байцаагч, бусад эрх бүхий албан тушаалтанд шалгуулахаас зайлсхийх;

13.1.3.зорчигч, аялагч тээвэрлэж явах үед тэдний анхаарал, сонирхлыг татах зорилгоор усны мандалд огцом эргэлт хийх, бусад төрлийн үзүүлбэр үзүүлэх;

13.1.4.зорчигч, аялагчийг аврах хантаазгүй болон шаардлага хангахгүй аврах хантаазтай тээвэрлэх;

13.1.5.хөвөлтөд оролцохдоо бусад усан замын тээврийн хэрэгслийн хөвөлтийн аюулгүй байдалд аюул учруулахаар гүйцэж түрүүлэх, буруу талаар зөрж өнгөрөх, хөвөлтийн чиглэлийг сүлжих, урдуур хойгуур нь тойрох зэргээр бусад тээврийн хэрэгслийн хөвөлтөд саад учруулах;

13.1.6.усан замын тээврийн хэрэгсэл жолоодох эрхгүй этгээдээр тээврийн хэрэгслийг жолоодуулах;

13.1.7.16 хүртэлх насны хүүхдийг асран хамгаалагч, харгалзан дэмжигчгүйгээр тээвэрлэх;

13.1.8.усан замын тээврийн хэрэгслийн зориулалт, үйлдвэрлэгчээс тогтоосон хөдөлгүүрийн хүчин чадлыг нэмэгдүүлж өөрчлөх;

13.1.9.бүрэн бус, эвдрэл гэмтэлтэй усан замын тээврийн хэрэгслээр хөвөлтөд гарах;

13.1.10.хуулиар хориглосон бусад.

14 дүгээр зүйл.Зорчигч, тээвэрлүүлэгчийн эрх, үүрэг

14.1.Зорчигч, тээвэрлүүлэгч дараахь эрх эдэлнэ:

14.1.1.тээвэрлэлтийн нөхцөл, техникийн шаардлага хангаагүй, зориулалтын бус тээврийн хэрэгслээр үйлчлүүлэхээс татгалзах;

14.1.2.усан замын тогтоосон чиглэл, гэрээгээр тохиролцсон хугацааг баримтлахыг тээвэрлэгчээс шаардах;

14.1.3.хууль тогтоомжид заасан бусад эрх.

14.2.Зорчигч, тээвэрлүүлэгч дараахь үүрэг хүлээнэ:

14.2.1.ачааны нэр төрөл, хэмжээ, тээвэрлэлтийн чиглэл, хугацаа, нөхцөлийг тодорхойлж, тээвэрлэлтийн гэрээ байгуулах;

14.2.2.ачааны савлалт, баглаа, боодол, бэхэлгээг стандартын дагуу хийж, нэр төрөл, илгээх чиглэлээр ялган тээвэрлэхэд бэлтгэх;

14.2.3.ачааны нийт жинг тодорхойлж тээврийн баримт бичигт заах, хил, гааль, хорио цээр, эрүүл ахуйн дүрэм, журмаар тогтоосон бусад баримт бичгийг шилжүүлэн өгөх;

14.2.4.ачих, буулгах машин механизм, нэмэгдэл төхөөрөмж, хүн хүчийг бэлэн байлгаж ачааг тогтоосон хугацаанд ачих, буулгах, өөрийн хаягтай буюу гэрээт ачааг хүлээн авах;

14.2.5.ачааг тээвэрлэх, хадгалах тухай мэдээллээр тээвэрлэгчийг хангах;

14.2.6.ачааг ачсан, хүлээн авсан тухай тээврийн баримт бичигт тэмдэглэн баталгаажуулж тээвэрлэгчид хүлээлгэн өгөх;

14.2.7.усан замын тээврийн хэрэгслээр зорчихдоо бусдын амь нас, эрүүл мэндэд аюул, гэм хор учруулж болзошгүй эд зүйлийг авч явахгүй байх;

14.2.8.усан замын тээврийн хэрэгслийг эвдэж, гэмтээхгүй, байгаль орчныг бохирдуулахгүй байх;

14.2.9.усан замын тээврийн хэрэгслээр үйлчлүүлэх зорчигч бүр тасалбар авах;

14.2.10.зорчигч нь усан замын тээврийн аюулгүй ажиллагааг хангах талаар мөрдөж байгаа хууль тогтоомж, дүрэм, журам, зааврыг болон эрх бүхий этгээдээс тавьсан хууль ёсны шаардлагыг хэлбэрэлтгүй дагаж мөрдөх, биелүүлэх;

14.2.11.зорчигчид нийгмийн хэв журам, усан замын тээврийн хэрэгсэл дээр үйлчилж байгаа дотоод дэглэм журмыг сахин биелүүлэх.

15 дугаар зүйл.Зорчигчид хориглох зүйл

15.1.Усан замын тээврийн хэрэгслээр зорчигчийн дараахь үйлдэл, эс үйлдэхүйг хориглоно:

15.1.1.согтууруулах ундаа, мансууруулах үйлчилгээтэй эм, бодис хэрэглэсэн үедээ усан замын тээврийн хэрэгслээр үйлчлүүлэх, усан замын тээврийн хэрэгслийн хөвөлтийн аюулгүй байдалд заналхийлсэн үйлдэл гаргах, аюулгүй байдлыг хангах, аврах хантааз өмсөх тухай эрх бүхий этгээдийн тавьсан хууль ёсны шаардлагыг үл биелүүлэх, үг хэлээр доромжлох болон бусад хууль бус үйлдэл гаргах;

15.1.2.согтууруулах ундаа, мансууруулах үйлчилгээтэй эм, бодис хэрэглэсэн эсэхээ усан замын тээврийн хэрэгслийн ахмад, өмчлөгч, эзэмшигч, жолооч, хяналтын улсын байцаагч, бусад эрх бүхий албан тушаалтанд шалгуулахаас зайлсхийх;

15.1.3.усан замын тээврийн завь хэрэгслээр зорчих үедээ түүний дээр босч зогсох, босохыг бусдад уриалах, усны мандалд огцом эргэлт хийх, үзүүлбэр үзүүлэх, бусад тээврийн хэрэгслийг гүйцэж түрүүлэх, урдуур хойгуур нь тойрох болон бусад хууль бус үйлдэл хийхийг ахмад, багийн гишүүд, өмчлөгч, эзэмшигч, жолоочоос шаардах, заналхийлэх;

15.1.4.биедээ тохирсон аврах хантааз үл өмсөх, аврах хантаазны уяа оосор, товч бэхэлгээг хийхгүй байх, шаардлага хангахгүй аврах хантааз зориуд өмсөх;

15.1.5.усан замын тээврийн хэрэгслийн жолоо шилжүүлэхийг шаардах;

15.1.6.хуулиар хориглосон бусад.

ТАВДУГААР БҮЛЭГ УСАН ЗАМЫН ТЭЭВРИЙН ХЭРЭГСЛИЙН ТЕХНИКИЙН ХЯНАЛТ, ДААТГАЛ

16 дугаар зүйл. Техникийн хяналт, тооллого

16.1. Усан замын тээврийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага, эсхүл түүний эрх олгосон байгууллагаас жил бүр усан замын тээврийн хэрэгслийн хүн амын эрүүл мэнд, байгаль орчинд сөрөг нөлөө үзүүлэх хүчин зүйлсийн зөвшөөрөгдөх хэмжээний түвшин, тээвэрлэлтийн болон техник ашиглалтын дүрмийн шаардлага хангасан байдалд техникийн хяналтын үзлэг хийж, усан замын тээврийн хэрэгслийн гэрчилгээнд тухай бүр тэмдэглэл хийнэ.

16.2. Энэ хуулийн 8.1-д заасан усан замын тээврийн хэрэгсэл техникийн хяналтын үзлэгт хамрагдаагүй бол хөвөлтөд гарахыг хориглоно.

16.3. Усан замын тээврийн хэрэгсэлд техникийн хяналтын үзлэг хийх, тоо бүртгэл хөтлөх, улсын дугаар олгох журмыг усан замын тээврийн асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүн батална.

17 дугаар зүйл. Даатгал

17.1. Усан замын тээврийн хэрэгслийн жолооч нь тээврийн хэрэгслийн өмчлөгч эсэхээс үл хамааран жолоочийн хариуцлагын даатгалд заавал даатгуулна.

17.2. Усан замын тээврийн хэрэгслээр зорчигч тээврийн үйлчилгээ эрхэлж байгаа иргэн, аж ахуйн нэгж, байгууллага нь бусдын амь насны даатгалыг хийлгэсэн байна.

17.3. Усан замын тээврийн хэрэгслийн жолоочийг албан үүргээ гүйцэтгэж байгаа үед түүний амь нас, эрүүл мэндийг ажиллуулагч иргэн, аж ахуйн нэгж, байгууллага заавал даатгуулна.

17.4. Усан замын тээврийн хэрэгслийн өмчлөгч, жолооч нь энэ хуулийн 17.1-17.3-т заасан даатгалд даатгуулаагүй тохиолдолд тухайн тээврийн хэрэгслээр усан замын хөвөлтөд оролцох, тээврийн хэрэгслийн техникийн хяналтын үзлэгт оруулах, улсын бүртгэлд бүртгэхийг хориглоно.

ЗУРГАДУГААР БҮЛЭГ УСАН ЗАМЫН ТЭЭВРИЙН ХЯНАЛТ

18 дугаар зүйл.Усан замын тээврийн хяналтыг хэрэгжүүлэх

18.1.Усан замын тээврийн болон усан замын тээврийн хэрэгслийн ашиглалтын аюулгүй байдалд тавих хяналтыг мэргэжлийн хяналтын төв болон орон нутгийн байгууллагын улсын ахлах байцаагч, улсын байцаагч, мөн усан замын тээврийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагын хяналтын албаны Төрийн хяналт, шалгалтын тухай хуулийн⁵ 10.4-т заасны дагуу эрх олгогдсон усан замын тээврийн улсын ахлах байцаагч, улсын байцаагч хэрэгжүүлнэ.

18.2.Улсын байцаагч албан үүргээ гүйцэтгэхэд шаардагдах хөдөлмөр хамгааллын хувцас болон унаа, техник хэрэгслээр хангагдах, усан замын тээвэрт ашиглаж байгаа барилга байгууламж, зогсоол, усан замын тээврийн хэрэгсэлд чөлөөтэй нэвтрэх, зорчих эрхтэй.

ДОЛДУГААР БҮЛЭГ БУСАД ЗҮЙЛ

19 дүгээр зүйл.Хууль тогтоомж зөрчигчид хүлээлгэх хариуцлага

19.1.Усан замын тээврийн тухай хууль тогтоомж зөрчсөн этгээдэд эрүүгийн хариуцлага хүлээлгэхээргүй бол шүүгч, усан замын тээврийн хяналтын улсын байцаагч гэм буруутай этгээдэд доор дурдсан шийтгэл ногдуулна:

19.1.1.энэ хуулийн 12.2-т заасныг зөрчсөн иргэнийг 5000-30 000 төгрөгөөр, аж ахуйн нэгж, байгууллагыг 100 000-250 000 төгрөгөөр торгох;

19.1.2.энэ хуулийн 14.2.7, 14.2.8-д заасныг зөрчсөн иргэнийг 1000-5000 төгрөгөөр торгох;

19.1.3.энэ хуулийн дагуу эрх бүхий байгууллагаас гаргасан нийтээр дагаж мөрдөх дүрэм, журам, шийдвэрийг зөрчсөн иргэнийг 100 000 төгрөгөөр, албан тушаалтныг 200 000 төгрөгөөр, аж ахуйн нэгж, байгууллагыг 250 000 төгрөгөөр торгох;

19.1.4.усан замын тээврийн хэрэгслийг бүртгүүлж, гэрчилгээ авалгүйгээр тээвэрлэлт хийсэн бол уг тээврийн хэрэгслийг эзэмшигч иргэнийг 70 000 төгрөгөөр, аж ахуйн нэгж, байгууллагыг 250 000 төгрөгөөр торгох;

⁵Төрийн хяналт, шалгалтын тухай хууль “Төрийн мэдээлэл” эмхэтгэлийн 2003 оны 2 дугаарт нийтлэгдсэн.

19.1.5.энэ хуулийн 13.1.1, 13.1.2-т заасныг зөрчсөн усан замын тээврийн хэрэгслийн жолоочийн тээврийн хэрэгсэл жолоодох эрхийг нэг жилийн хугацаагаар хасч, 200 000 төгрөгөөр торгох;

19.1.6.энэ хуулийн 13.1.3-13.1.6-д заасныг зөрчсөн усан замын тээврийн хэрэгслийн жолоочийг 75 000 төгрөгөөр, аж ахуйн нэгж, байгууллагыг 150 000 төгрөгөөр торгоно. Энэ зөрчлийг давтан үйлдсэн бол усан замын тээврийн хэрэгслийн жолоочийн тээврийн хэрэгсэл жолоодох эрхийг нэг жилийн хугацаагаар хасч, 200 000 төгрөгөөр, аж ахуйн нэгж, байгууллагын тусгай зөвшөөрлийг түдгэлзүүлж, 250 000 төгрөгөөр торгох;

19.1.7.энэ хуулийн 15.1.1-15.1.6-д заасныг зөрчсөн иргэнийг 25 000 төгрөгөөр торгох;

19.1.8.энэ хуулийн 17.1-17.3-д заасныг зөрчсөн иргэнийг 50 000 төгрөгөөр, аж ахуйн нэгж байгууллагыг 125 000 төгрөгөөр торгох.

20 дугаар зүйл.Хууль хүчин төгөлдөр болох

20.1.Энэ хуулийг 2017 оны 7 дугаар сарын 01-ний өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ИХ ХУРЛЫН ДАРГА**

М.ЭНХБОЛД

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2017 оны 05 дугаар
сарын 25-ны өдөр

Улаанбаатар
хот

УСАН ЗАМЫН ТЭЭВРИЙН ТУХАЙ ХУУЛЬ ХҮЧИНГҮЙ БОЛСОНД ТООЦОХ ТУХАЙ

1 дүгээр зүйл.2003 оны 11 дүгээр сарын 28-ны өдөр баталсан Усан замын тээврийн тухай хуулийг хүчингүй болсонд тооцугай.

2 дугаар зүйл.Энэ хуулийг Усан замын тээврийн тухай /Шинэчилсэн найруулга/ хууль хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ИХ ХУРЛЫН ДАРГА**

М.ЭНХБОЛД

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2017 оны 05 дугаар
сарын 25-ны өдөр

Улаанбаатар
хот

**БАЙГАЛЬ ОРЧНЫГ ХАМГААЛАХ ТУХАЙ
ХУУЛЬД НЭМЭЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ**

1 дүгээр зүйл. Байгаль орчныг хамгаалах тухай хуулийн 28 дугаар зүйлийн 2 дахь хэсэгт доор дурдсан агуулгатай 9 дэх заалт нэмсүгэй:

“9/хариуцсан нутаг дэвсгэртээ орших гол, мөрөн, нуурт усан замын тээвэрлэлтийн үйл ажиллагаанд хяналт тавих.”

2 дугаар зүйл. Энэ хуулийг Усан замын тээврийн тухай /Шинэчилсэн найруулга/ хууль хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ИХ ХУРЛЫН ДАРГА**

М.ЭНХБОЛД

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2017 оны 05 дугаар
сарын 31-ний өдөр

Улаанбаатар
хот

**САНХҮҮЖИЛТИЙН ЕРӨНХИЙ ХӨТӨЛБӨР
СОЁРХОН БАТЛАХ ТУХАЙ**

1 дүгээр зүйл. Монгол Улсын Засгийн газар, Дэлхийн банкны Олон улсын хөгжлийн ассоциаци хооронд байгуулсан “Санхүүжилтийн ерөнхий хөтөлбөр”-ийг Монгол Улсын Засгийн газрын өргөн мэдүүлснээр соёрхон баталсугай.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ИХ ХУРЛЫН ДАРГА**

М.ЭНХБОЛД

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2017 оны 05 дугаар
сарын 31-ний өдөр

Улаанбаатар
хот

**ЗЭЭЛИЙН ЕРӨНХИЙ ХЭЛЭЛЦЭЭР
СОЁРХОН БАТЛАХ ТУХАЙ**

1 дүгээр зүйл. Монгол Улсын Засгийн газар болон Бүгд Найрамдах Энэтхэг Улсын Экспорт-Импорт банк хоорондын 1 тэрбум ам.долларын

Зээлийн ерөнхий хэлэлцээрийг Монгол Улсын Засгийн газрын өргөн мэдүүлснээр соёрхон баталсугай.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ИХ ХУРЛЫН ДАРГА**

М.ЭНХБОЛД

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ТОГТООЛ

2017 оны 05 дугаар
сарын 12-ны өдөр

Дугаар 36

Улаанбаатар
хот

Хуулийн төсөл буцаах тухай

Монгол Улсын Их Хурлын чуулганы хуралдааны дэгийн тухай хуулийн 22 дугаар зүйлийн 22.5 дахь хэсгийг үндэслэн Монгол Улсын Их Хурлаас ТОГТООХ нь:

1.Монгол Улсын Засгийн газраас 2016 оны 12 дугаар сарын 28-ны өдөр Монгол Улсын Их Хуралд Нялх, балчир хүүхдийн хоол, хүнсний бүтээгдэхүүний тухай хуулийн төслийн хамт өргөн мэдүүлсэн Зөрчлийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийг нэгдсэн хуралдаанд оролцсон гишүүдийн олонхи хэлэлцэх шаардлагагүй гэж үзсэн тул хууль санаачлагчид буцаасугай.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ИХ ХУРЛЫН ДАРГА**

М.ЭНХБОЛД

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ТОГТООЛ

2017 оны 05 дугаар
сарын 31-ний өдөр

Дугаар 37

Улаанбаатар
хот

Монгол Улсын Засгийн газрын гишүүнийг огцруулах тухай

Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Хорин тавдугаар зүйлийн 1 дэх хэсгийн 6 дахь заалт, Монгол Улсын Засгийн газрын тухай хуулийн 23 дугаар зүйлийн 1 дэх хэсгийн 1 дэх заалт, Улсын Их Хурлын чуулганы хуралдааны дэгийн тухай хуулийн 38 дугаар зүйлийн 38.2 дахь хэсгийг тус тус үндэслэн Монгол Улсын Их Хурлаас ТОГТООХ нь:

1.Жамъянсүрэнгийн Батсуурийг Монгол Улсын Засгийн газрын гишүүн-Боловсрол, соёл, шинжлэх ухаан, спортын сайдын үүрэгт ажлаас огцруулсугай.

2.Энэ тогтоолыг 2017 оны 05 дугаар сарын 31-ний өдрөөс эхлэн дагаж мөрдсүгэй.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ИХ ХУРЛЫН ДАРГА**

М.ЭНХБОЛД

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ТОГТООЛ

2017 оны 06 дугаар
сарын 02-ны өдөр

Дугаар 39

Улаанбаатар
хот

Монгол Улсын Үндсэн хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах асуудлаар ард түмний бүрэн эрхт байдал, оролцоог хангах тухай

Монгол Улсын Үндсэн хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах журмын тухай хуулийн 5 дугаар зүйлийн 5.1.2, 5.1.3 дахь заалт, Монгол Улсын Их Хурлын тухай хуулийн 43 дугаар зүйлийн 43.1 дэх хэсгийг үндэслэн Монгол Улсын Их Хурлаас ТОГТООХ нь:

1.Монгол Улсын Үндсэн хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах асуудлаар явуулсан анхдугаар зөвлөлдөх санал асуулгын зөвлөмжийг үндэслэн Монгол Улсын Их Хурлын даргын 2017 оны 78 дугаар захирамжаар байгуулагдсан ажлын хэсгээс боловсруулсан төслийг 2017 оны 06 дугаар сарын 05-наас 09 дүгээр сарын 10-ны хооронд олон нийтээр хэлэлцүүлэхээр тогтоосугай.

2.Монгол Улсын Үндсэн хуульд оруулах нэмэлт, өөрчлөлтийн төслийг олон нийтийн хэвлэл, мэдээллийн хэрэгслээр нийтэлж ард нийтэд толилуулсугай.

3.Төслийг хэлэлцүүлэх ажлыг улс, орон нутгийн хэмжээнд зохион байгуулах ажлын хэсгийг Улсын Их Хурлын гишүүн Д.Лүндээжанцангаар ахлуулан байгуулж, олон нийтээр хэлэлцүүлэх ажлын төлөвлөгөөг хавсралтаар баталсугай.

4.Монгол Улсын Үндсэн хуульд оруулах нэмэлт, өөрчлөлтийн төслийг олон нийтээр хэлэлцүүлсэн дүнг үндэслэн эцэслэн боловсруулж Улсын Их Хуралд 2017 оны 10 дугаар сарын 01-ний дотор өргөн мэдүүлэхийг Монгол Улсын Үндсэн хуульд оруулах нэмэлт, өөрчлөлтийн төсөл боловсруулан, Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлэх бэлтгэл хангах үүрэг бүхий ажлын хэсэг /Д.Лүндээжанцан/-т даалгасугай.

5.Монгол Улсын Үндсэн хуульд оруулах нэмэлт, өөрчлөлтийн төслийг олон нийтээр хэлэлцүүлэх ажилд санхүү, зохион байгуулалтын дэмжлэг үзүүлж ажиллахыг Монгол Улсын Засгийн газар /Ж.Эрдэнэбат/-т үүрэг болгосугай.

6.Энэ тогтоолын биелэлтэд хяналт тавьж ажиллахыг Монгол Улсын Их Хурлын Төрийн байгуулалтын байнгын хороо /Н.Энхболд/-нд даалгасугай.

7.Энэ тогтоолыг 2017 оны 06 дугаар сарын 05-ны өдрөөс эхлэн дагаж мөрдсүгэй.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ИХ ХУРЛЫН ДАРГА**

М.ЭНХБОЛД

Монгол Улсын Их Хурлын 2017 оны
39 дүгээр тогтоолын хавсралт

**МОНГОЛ УЛСЫН ҮНДСЭН ХУУЛЬД ОРУУЛАХ
НЭМЭЛТ, ӨӨРЧЛӨЛТИЙН ТӨСЛИЙГ ОЛОН НИЙТЭЭР
ХЭЛЭЛЦҮҮЛЭХ АЖЛЫН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ**

№	Хийх ажил	Гүйцэтгэх хугацаа
НЭГ.Зохион байгуулалтын арга хэмжээ /Улсын Их Хурлын гишүүн, Төрийн байгуулалтын байнгын хорооны дарга Н.Энхболд, Улсын Их Хурал дахь Ардчилсан намын бүлгийн дарга Д.Эрдэнэбат нар тэргүүлнэ/		
1	Ажлын хэсгийн ахлагчийн албан даалгавар, судалгааны хүснэгт зэргийг холбогдох байгууллагад гаргаж хүргүүлэх.	VI/15
2	Төрийн байгууллагууд, аймаг, нийслэлд төсөл хэлэлцүүлэх ажил эрхэлсэн ажлын хэсэг байгуулж ажилд оруулах.	VI/19
3	Үндсэн хуульд оруулах нэмэлт, өөрчлөлтийн төслийг а/орон нутгийн иргэдээр нутгийн өөрөө удирдах байгууллага; б/ажил мэргэжлийн чиглэлээр төрийн байгууллагууд хэлэлцүүлэх ажлыг зохион байгуулах.	VI/12-IX/10
4	Төслийг улс төрийн намууд өөрсдийнхөө шугамаар хэлэлцүүлж, санал, дүгнэлт гаргаж ажлын хэсэгт ирүүлэх.	VI/09- IX/10
5	Төсөл, түүнийг хэлэлцүүлэх арга зүйн асуудлаар Улсын Их Хурлын гишүүд, нутгийн өөрөө удирдах байгууллага, захиргааны удирдах ажилтны бүсчилсэн семинар, зөвлөгөөн хийх.	VI/27-VI/30

6	Улсын Их Хурлын гишүүд тойргийнхоо сонгогчидтой уулзалт хийж, төслийн талаар хэлэлцүүлэн дүн, саналыг нэгтгэж ирүүлэх.	VI/12- IX/10
7	Хэлэлцүүлгийн явцыг ажлын хэсгийн хуралдаанаар хэлэлцэж, шаардлагатай арга хэмжээ авч байх.	Сард 2 удаа
ХОЁР.Мэдээлэх, тайлбарлан таниулах талаар /Улсын Их Хурлын гишүүн Г.Занданшатар, Улсын Их Хурал дахь Ардчилсан намын бүлгийн дэд дарга Ж.Батзандан нар зохион байгуулна/		
1	Үндсэн хуульд оруулах нэмэлт, өөрчлөлтийн төслийн зүйл, хэсэг, заалт тус бүрээр онолын хялбаршуулсан тайлбар боловсруулах.	VI/27
2	Үндсэн хуульд оруулах нэмэлт, өөрчлөлтийн төслийг хэвлэл, мэдээллийн хэрэгслээр олон түмэнд тайлбарлан таниулах ажлыг зохион байгуулж, ажлын хэсэгт мэдээлж байх.	VI/09-IX/10
3	Төвийн болон орон нутгийн өдөр тутмын хэвлэлд булан нээж хэлэлцүүлэг явуулах зохион байгуулалтын арга хэмжээ авах.	VI/12-IX/10
4	Үндсэн хуульд оруулах нэмэлт, өөрчлөлтийн төслийн талаар хэвлэлийн болон онолын бага хурлууд зохион байгуулах.	VI/09-IX/10
ГУРАВ.Үндсэн хуульд оруулах нэмэлт, өөрчлөлтийн төсөл, ирсэн саналыг нэгтгэн боловсруулж, өргөн мэдүүлэх /Улсын Их Хурлын гишүүн Д.Лүндэжанцан, Л.Болд нар удирдана/		
1	Ажлын дэд хэсгүүд байгуулж Үндсэн хуульд оруулах нэмэлт, өөрчлөлтийн төслийн талаар иргэдээс ирүүлсэн саналыг хүлээн авч нэгтгэх.	VI-X сард
2	Үндсэн хуульд оруулах нэмэлт, өөрчлөлтийн төслийг олон нийтээр хэлэлцүүлсэн дүнг үндэслэн эцэслэн боловсруулж Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлэх.	X/01

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ТОГТООЛ

2017 оны 06 дугаар
сарын 02-ны өдөр

Дугаар 40

Улаанбаатар
хот

Эрүүл мэндийн даатгалын үндэсний зөвлөл байгуулах тухай

Эрүүл мэндийн даатгалын тухай хуулийн 14¹ дүгээр зүйлийн 14^{1.1}, 14^{1.2}, 14^{1.3} дахь хэсгийг үндэслэн Монгол Улсын Их Хурлаас ТОГТООХ нь:

1.Эрүүл мэндийн даатгалын үндэсний зөвлөлийг дараах бүрэлдэхүүнтэй байгуулсугай:

1/Засгийн газрыг төлөөлсөн гишүүнээр:

Б.Чойжилсүрэн	-Сангийн сайд
Н.Номтойбаяр	-Хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын сайд
А.Цогцэцэг	-Эрүүл мэндийн сайд

2/Даатгуулагчийг төлөөлсөн гишүүнээр:

Д.Дэмбэрэл	-Төрийн өмчийн бодлого, зохицуулалтын газрын даргын орон тооны бус зөвлөх
Ц.Цолмонгэрэл	-Эрүүл мэндийн эдийн засагч, эрүүл мэндийн даатгалын шинжээч
Б.Мягмар	-Монголын эрүүл мэндийн ажилтны үйлдвэрчний эвлэлийн холбооны дарга

3/Ажил олгогчийг төлөөлсөн гишүүнээр:

Х.Ганбаатар	-Монголын ажил олгогч эздийн нэгдсэн холбооны гүйцэтгэх захирал
Ц.Ганхүү	-“Магда” ХХК-ийн ерөнхий захирал
Д.Чимэддагва	-Макро эдийн засаг ба эрүүл мэнд төрийн бус байгууллагын тэргүүн

2.Хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын сайд Н.Номтойбаярыг Эрүүл мэндийн даатгалын үндэсний зөвлөлийн даргаар, Төрийн өмчийн бодлого, зохицуулалтын газрын даргын орон тооны бус зөвлөх Д.Дэмбэрэлийг Эрүүл мэндийн үндэсний зөвлөлийн дэд даргаар томилсугай.

3.Эрүүл мэндийн даатгалын үндэсний зөвлөлийн дүрмийг боловсруулж, Улсын Их Хурлын 2017 оны хаврын чуулганы хугацаанд багтаан Нийгмийн бодлого, боловсрол, соёл, шинжлэх ухааны байнгын хороонд ирүүлэхийг Үндэсний зөвлөл /Н.Номтойбаяр/-д даалгасугай.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ИХ ХУРЛЫН ДЭД ДАРГА**

Ц.НЯМДОРЖ

Хаяг:

“Төрийн мэдээлэл” эмхэтгэлийн редакц,
Улаанбаатар-14201, Төрийн ордон 124 тоот
И-мэйл: turii_medeel@parliament.mn

Утас: 262420

Хэвлэлийн хуудас: 4

Индекс: 200003